

V OBČINI TARČENT OB VHODU V TERSKO DOLINO

Protestni pohod prebivalcev hribovskih vasi

Kuja, Smrdenca, Štela in Mala Mažerija imajo slabe ceste in so brez vode - Tem, najbolj zapuščenim vasem tarčentske občine, naj bi takoj pomagali, da bi izšle iz gospodarske zaostalosti - Oprostili naj bi jih vsaj davkov saj so njihovi dohodki med najnižjimi v naši pokrajini - Tudi ljudem teh vasi zato ni prihranjena trnjeva pot v emigracijo, ker v bližini ni industrije, ki bi mogla zaposliti domačo delovno silo

Kakih sto prebivalcev iz Kuje, Smrdence, Štele in Male Mažerije se je pred kratkim napotilo po ulicah Tarčenta, da bi demonstrirali svoje nezadovoljstvo glede odnosa države do nekaterih cest na tem območju, zaradi nezadostnega vodnega omrežja in dolgega birokratskega zavlačevanja pri urejanju javnih del.

Sprevod, ki je imel čisto državljanski in ne politični značaj, se je zaustavil na trgu Svobode, kjer je spregovoril dr. Carlo Volpe, ki je pojasnil namene in vzroke tega protesta in povabil prebivalce Tarčenta, naj solidarizirajo s prebivalci gorskih območij, da bi vzpodbudili občinsko upravo, da bi posredovala pri ustreznih oblasteh tudi za napredek in razvoj celotne občine.

Delegacijo manifestantov je potem sprejel župan Zanutti in odgovoril na vsa vprašanja ter zagotovil, da bo občinska uprava storila nujne korake, da bi čim prej rešili pereče probleme.

Tako je bilo ugotovljeno, da so področja Kuje, Smrdence, Štele in Male Mažerije področja, ki so najmanj naseljena v občini in tudi najrevnejša v njej.

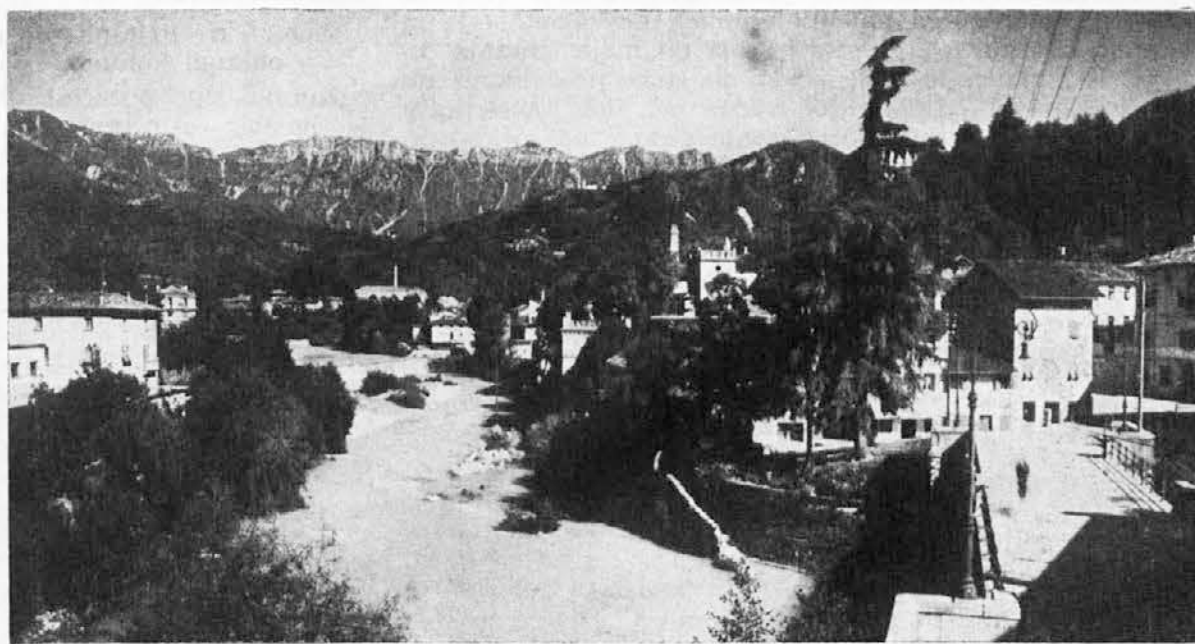
V Kuji prebiva zdaj komaj 150 ljudi, v Smrdenci 250, v Šteli 50 in podobno je tudi v Mali Mažeriji.

Kako revno je prebivalstvo teh območij, pričajo že davčne prijave, saj ima samo ena družina dohodek višji od milijon lir, dve ali tri družine pol milijona, vsi ostali pa imajo znatno nižje letne dohodke.

Zato ta področja upravičeno terjajo vodovode in dobre ceste. Tako Kuja zahteva zgraditev nove ceste, Smrdenca poleg ceste še vodovod, Štela si prav tako želi vodovod, Mala Mažerija pa terja nujno dograditev ceste.

Ker pa gre tukaj za gorska območja, potem si lahko predstavljamo, da stroški za zahtevane infrastrukture zagotovo ne bodo majhni.

Prebivalci tega območja očitajo občini togost in nezanimanje do družb, ki bi lahko posredovale v tem smislu, da bi sanirale položaj, saj so podobno ukrepali že na 17 podobnih območjih. Tako so dela za ceste Kuja-Smrdenca že oddana, do zakasnitve pa prihaja tudi zato, ker so se nekateri lastniki uprli odstopu

Bistro žuboreči Ter ob izhodu istoimenske doline - Na pobočju gričevja so vasi Štela, Kuja in Mala Mažerija.

zemljišča, preko katerega naj bi šla cesta. Za to cesto je že odobrenih 200 milijonov lir. V Smrdenci so prve zadeve okrog vodovoda že opravili. V Šteli je izgradnja vodovoda povezana s tehničnimi težavami zajetja vode v Muzicah, kar je sicer zelo draga, a zato dobra rešitev. Prav tako je v teku gradnja nove ceste med Zomeais in Malo Mažerijo.

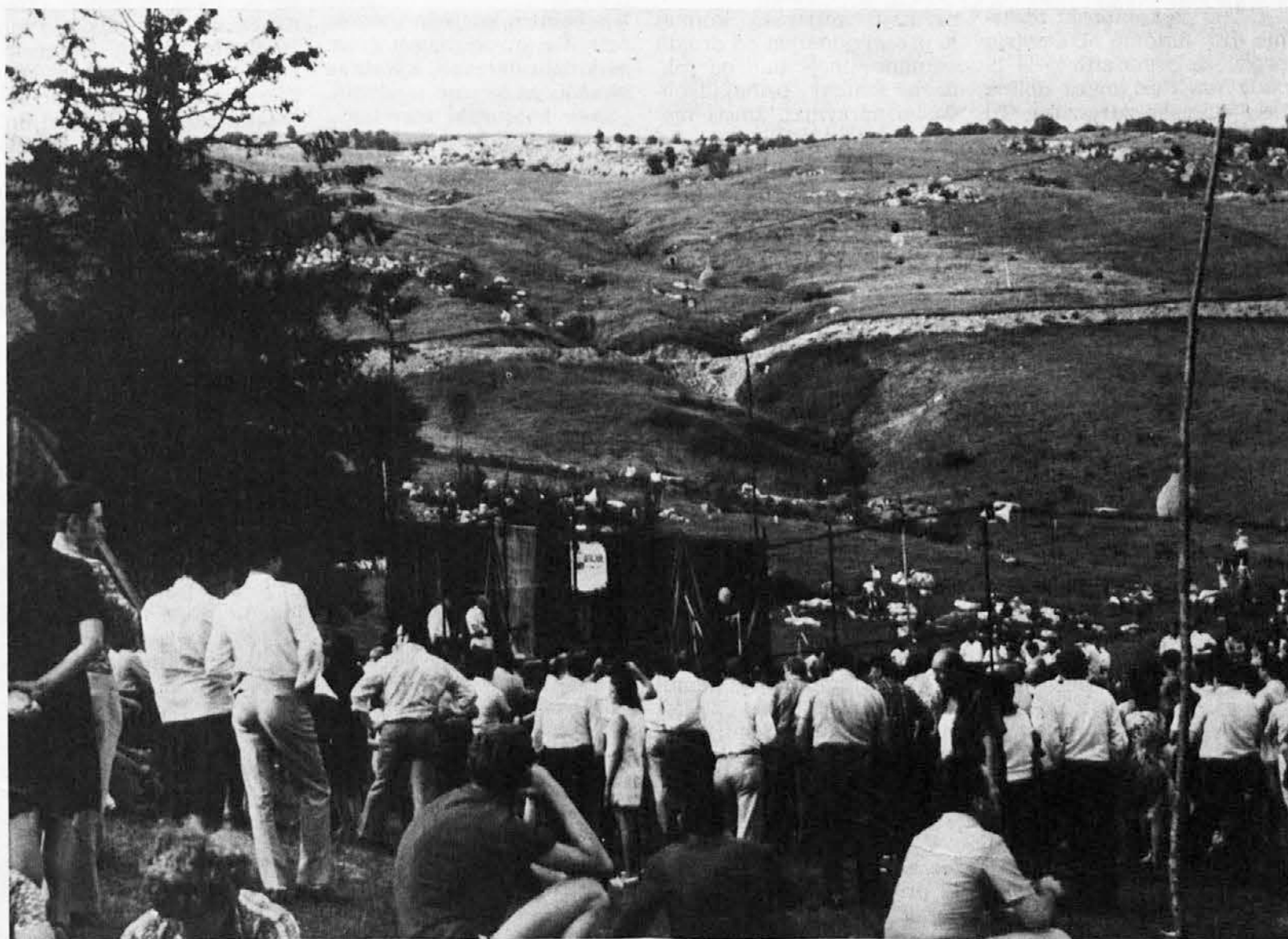
Vsekakor je nestrpnost prebivalcev tega območja upravičena in zato ni nič čudnega, če so se zatekli k zadnjemu sredstvu, k demonstracijam v občinskem središču, da bi v nekem smislu tako pospešili gradnjo nujne infrastrukture, ki naj bi tudi njihovim zaostanim in revnim področjem prinesla razvoj in izhod iz revščine in gospodarske zaostalosti.

Stanislav Renko šestdesetletnik

Če je bil kdo tako zavzet za naše pravice, potem je bil gotovo med prvimi ing. Stanislav Renko, glavni urednik Primorskega dnevnika, ki je te dni proslavljal svojo šestdesetletnico. Vrsto desetletij je Renko tako kot časnikar, odgovorni urednik in kot Slovenec stal nenehno v prvih vrstah borbe za uveljavitev pravic Slovencev v Italiji, tej svoji borbi je posvetil vse svoje moči, moč svojega peresa, politično zagnanost in velikanško vztrajnost, ki je znala v vseh, še tako težkih trenutkih politične borbe, premagovati vse težave in zapreke. Malokateri Slovenec v Italiji si je prav zavoljo te svoje poštenosti, brezkompromisnosti, odločnosti in doslednosti pridobil simpatije tudi na drugi strani kot prav ing. Renko, ki je v nekem smislu za krmilom Primorskega dnevnika zares stal na vedno valujočem in preprihanem kapitanskem mostiču ladje, ki je morala skupaj z njegovim časnikom obpluti marsikatero Scile in Karibde, prestati številne viharje, ki so včasih zelo resno ogrožali tako kapitana kot ladjo.

Ko se pridružujemo slavlju ob njegovi šestdesetletnici, se mu zahvaljujemo za vse, kar je storil tudi za nas, beneške Slovence, saj je bil eden največjih pobornikov in borcev za naše nacionalne pravice. Zato mu lahko tako v imenu naših bralcev kot v imenu uredništva še enkrat zaželimo vse najboljše ob njegovem življenjskem jubileju ter se mu zahvalimo za vse, kar je bil storil doslej. Tega pa ni bilo malo.

Kulturno srečanje sosednih narodov na Matajurju

Pogled na del množice ljudi, ki se je zbrala okoli odra, da je prisostvovala maši v štirih jezikih in govorom pokrajinskega odbornika Romana Spicogne, dr. Viljema Cerna, Izidorja Predana in župnika Emila Cenčiča - Ob zaključku tega pomembnega praznika so udeleženci zabavili razni pevski zbori in folklorna skupina iz Rezije - Prihodnje leto se bo vršilo podobno srečanje verjetno na prelazu Krnice v dolini Rezije.

Politična jesen

Počitnice so mimo, tudi za politiko. Ne samo v naši deželi, temveč tudi drugod po svetu se začneja tako imenovana politična jesen, od katere si številni obetajo mnogo novega. Čeprav ne moremo trditi, da tudi letošnje poletje ni bilo politično, zlasti na zunanjepolitičnem področju, vendar pričakujemo zlasti mi, Slovenci v Italiji, mnogo prav od letošnje politične jeseni. V mislih imamo namreč obisk naših predstavnikov pri predsedniku Colombu, kar bo vsekakor pomenilo pomemben preobrat v odnosih italijanske države do slovenske narodostne skupnosti v Italiji.

Res je, da so morala preteči desetletja, da je moral jugoslovanski predsednik Tito v tem času uradno obiskati Italijo, da so se končno zganile tudi naše najvišje izvršilne strukture, to je naša vlada, in rezultat tega je sprejem naše delegacije pri najvišjem izvršilnem telesu naše republike. Že samo dejstvo, da bo predsednik Colombo sprejel delegacijo Slovencev v Italiji, v kateri bosta tudi dva predstavnika beneških Slovencev, pomeni vsekakor pomembno politično afirmacijo in priznanje Slovencev v Italiji kot enakopravnemu partnerju in državljanom, ki morajo, vsaj po ustavi, uživati enake pravice kot ostali državljani Italije. To bo vsekakor na eni strani jasna in glasna manifestacija enotne volje vseh Slovencev v Italiji, ne glede na njihovo politično pripadnost, hkrati pa bo to tudi prvi, najvišji stik s predsednikom vlade, ki naj v prihodnje omogoči širše, kompleksnejše in tudi bolj zavzeto reševanje naših nacionalnih problemov v okviru italijanske republike.

Od sestanka s Colombom si Slovenci v Italiji precej obetamo, še posebej pa mi, beneški Slovenci, ki smo bili doslej tretirani kot državljani tretjega reda. Upamo, da bodo znali tudi na najvišjem mestu v Rimu prisluhniti našim problemom, težavam in dilemam, in jih tudi znali razrešiti zares v demokratičnem, strpnem in republikanskem duhu.

Sicer pa predstavlja že prisotnost dveh naših predstavnikov v delegaciji, ki jo bo sprejel predsednik Colombo, v nekem smislu tudi politično in stvarno prisotnost Slovencev v videmski pokrajini, ki doslej niso uživali nobenih narodnostnih pravic.

Zato upravičeno veliko pričakujemo od letošnje politične jeseni pri nas.

IZ NADISKE DOLINE

Čedalje večji promet po Kanalski dolini

Predvidevajo, da bo v petih letih speljana avto cesta iz Vidma čez Pontabelj in Trbiž do avstrijske meje

Deželne oblasti so te dni nastopile pri ministru za promet in pri državnem podjetju za ceste ANAS (Azienda nazionale aviabilità stradale) s priporočilom, naj bi skupno skušali rešiti problem sedanje ceste Vidma-Trbiž v smislu, da bi jo usposobili za hitrejši blagovni in potniški promet, zlasti na odseku v neposredni bližini italijansko-avstrijske meje. To naj bi olajšalo sedanje stanje na cesti, ki

se zlasti v turistični sezoni duši zaradi čedalje močnejšega prometa. Kakor je znano, je v načrtu za prihodnja leta speljava avto ceste iz Vidma čez Pontabelj in Trbiž do meje, gradnja ceste pa se bo predvidoma zavlekla pet let. Avstrijci s svoje strani tudi pritiskajo na deželne oblasti, saj bi se radi čim prej povezali s svojo avto cesto Gradec-Celovec-Beljak in s turistično cesto na italijansko avto

cestno omrežje. Odsek avstrijske avto ceste Celovec-Beljak, ki je deloma že usposobljen za promet, bo zaključen prihodnje leto.

Zičnico na Prješnjik ob odkupil komun

Zadnjič smo poročali, da je nastalo zelo zapleteno vprašanje, kdo bo kupil ali vzel v najem žičnico, ki vozi na Prješnjik in ki je že od meseca marca ustavljena. Končno se je trbiški komun, čeravno je dosti časa okleval, le odločil, da jo bo odkupil in potem dal v najem lokalnemu turističnemu društvu.

Ce ne bi storili tega koraka, bi pri tem zelo trpel turizem, saj so se žičnice posluževali tako zimski kot poletni turisti in je zato to prevozno sredstvo delalo vse leto in ni bilo nikdar pasivno.

V Naborjetu je 115 krvodajalcev

V Naborjetu je prišla pred kratkim provincialna krvna banka in povabila lokalne krvodajalce, da darujejo kri. Od 115 vpisanih se jih je odzvalo kar 59, poleg teh pa jih je prišlo še 7 iz Trbiža in 2 iz Kluže. S svojo krvjo bodo naši ljudje prav gotovo marsikomu rešili življenje in tako tudi izkazali ljubezen do bližnjega.

IZPOD KOLOVRATA

Milijon lir za obnovo dreškega arhiva

Več kot dve leti je minilo, kar je pogorel sedež dreškega komuna in z njim so bili uničeni seveda tudi vsi dokumenti in akti. Kdor je v tem času potreboval kakšen dokument, je moral komun za vsakega posebej zaprositi na «Procura della Repubblica», kjer hranijo kopije. Postopek je bil seveda vedno dolg, drag in tudi izguba časa velika. Sedaj se bo to normaliziralo. Komun je namreč dobil en milijon lir prispevka in s tem bodo obnovili ves arhiv.

Smrtno se je ponesrečil Edi Felettig

Dne 2. septembra se je smrtno ponesrečil 25-letni Edi Felettig iz grmeškega komuna. Ko se je vračal z dela v Manzanu, se je blizu vasi Premariacco zaletel v nek kamion, ki mu je prihajal iz nasprotne smeri in pri silovitem trčenju dobil tako hude poškodbe, da je že naslednje jutro umrl ne da bi prišel k zavesti. Staršem pokojnega Edija,

ki imajo še dva sina, enega v Belgiji in drugega v Švici, izrekamo naše globoko sožalje.

Javna dela v grmeškem komunu

Na zadnjem zasedanju grmeškega komuna so med drugim sklenili, da bodo vzeli posojilo (15 milijonov lir) za napeljavo kanalizacije. Poleg tega bodo uredili tudi cesto iz Klodiča do Selce in od Selce do Topolovega. Prosili bodo tudi deželo, da bi nekaj prispevala za izvedbo še drugih nujnih javnih del.

IZ REZIJANSKE DOLINE

Rezija brez komunskega zdravnika

Odkar je komunski zdravnik dr. Antonio D'Onofrio prosil za premestitev, je ostala vsa Rezijanska dolina brez stalnega zdravnika. To je zelo vznemirilo domači-

ne, kajti rezijanski komun je precej oddaljen od drugih komunov in je tudi od rok, da bi semkaj prihajali občasno zdravniki. Imeti morajo svojega zdravnika! Na srečo je bil letos v Reziji na počitnicah nek zdravnik in nudil pomoč bolnikom, avgusta meseca je prihajal zdravnik iz Kluže, a to le v nujnih primerih. Nazadnje je prišel v Rezijo še dr. Mauro Poliani iz klinike v Pisi in tako se je rinilo za silo naprej.

Zupan je napravil dosti korakov, da bi namestili zopet stalnega zdravnika in je poslal tudi telegram videmskemu prefektu, pokrajinskemu zdravniku, deželnemu odborništvu za zdravstvo, ministrstvu za zdravstvo in celo generalnemu komandantu karabinjerjev.

Upajamo, da so medtem ko pišemo ta klic na pomoč, že kaj ukrenili, saj je nemo goče, da bi bil tako velik komun s tolikimi vami brez komunskega zdravnika.

12 otrok iz Stolbice v bolnici zaradi vnetja jeter

V letošnjem poletju so morali peljati v bolnico kar 12 otrok iz Stolbice, ker so dobili nalezljivo bolezen «epatite» (vnetje jeter). Prvi otrok je obolel dne 10. junija in kmalu za njim še en drug; meseca julija so mora-

*Na čedadskem področju rastejo nove fabrike

Kdor že dolgo ni bil v Čedadu, bo kar obstal, ko bo videl v predmestju toliko novih industrij in laboratorijev. Moramo priznati, da se to industrijsko področje zares vidno in naglo razvija in da najdejo tu delo tudi številni delavci iz vasi Nadiške doline in «pedemontane».

Prva je zrasla železarna in livarna, ki je prav v teh dneh zgradila še en nov «kapanon». V kratkem bosta začeli obratovati podjetji «Faber» iz Vidma in pa «Armco Moly Cop», družba, ki je povezana z USA in ima svoj sedež v Čedadu, kjer bo zaposlenih več kot sto delavcev. Poleg teh treh velikih industrijskih kompleksov je še več drugih manjših in tudi v gradnji jih je dosti. Lahko torej upamo, da bo vsaj nekaterim prihranjena trda pot v inozemstvo, kamor sedaj množično odhajajo za vsakdanjim kruhom.

Sestanek županov v Spetru z deželnimi in pokrajinskimi odborniki

Pred nedavnim so se sestali na sedežu špeterskega komuna vsi župani Nadiške doline ter oni iz Prapotnega in Tavorjane. Na sestanku so povabili tudi deželnega odbornika za javna dela Masutta in pokrajinska odbornika Romana Specogno in Giacomina Romana, da so

skupaj razpravljali o javnih delih, ki naj bi jih izvedla dežela v Nadiški dolini. Prisotni so predstavnikom dežele in pokrajine obrazložili današnje stanje tega področja in katera dela so najbolj nujna.

Zupani so predlagali, naj bi najprvo uredili ceste, kanalizacijo in da bi razširili Dom za onemogle z Spetru, ki je prenapoljen, povpraševanje po zavetju v starih letih pa je vedno večje.

Deželni odbornik Masutto je zagotovil, da bo dežela njihove predloge upoštevala in jih takoj vključila v deželni program.

Smrtna prometna nesreča

Globoko je vse pretresla prometna nesreča, ki se je dogodila v Rekluzu pri Ahtnu in sta izgubila življenje 33 letni Luigi Sebastiano Urli iz Dolenjega Brnasa in 33-letni Giuseppe Scubla iz Subida v ahtenskem komunu. Urli je bil zelo poznan po vsej okolici, ker je vodil skupaj s tremi družabniki gradbeno podjetje v Čedadu. Zapušča 27-letno ženo Mirello in tri otročičke. Globoko je prizadela nesreča tudi vas Subid, saj je prišel Scubla iz Peschiere domov na počitnice, da bi obiskal starše in brate.

Padel je v prepad in se ubil

Po vsej dolini je žalostno odjeknila vest, da se je smrtno ponesrečil v gorah 49-letni Severino Cedron iz Cedrona. Ko se je vračal iz sagra v Gorenji Brdci v sovodenskem komunu, je hotel po bližnji priti v dolnjo zaselek, a med potjo mu je spodrsnelo in je strmo glavlil kakšnih trideset metrov globoko v prepad. Domačini so ga iskali štiri dni po vsej okolici in ga nazadnje našli mrtvega.

Rajniki Cedron je bil zelo priljubljen med svojimi vaščani, ker je bil dober mizar in pošten človek, zato je njegova prerana smrt toliko bolj prizadela vse, ki so ga cenili kot mojstra in dobrega prijatelja.

SV. LENART

Potenciran vodovod v Hrastovju

V Hrastovju imajo sedaj vsi zadosti vode. To je zares razveseljiva novica, kajti posebno v gorenjem zaselku so bili skoraj vedno brez nje in je bilo prenašanje in pretakanje vode naporno delo. Letošnje poletje so vodovod potencirali s prispevkom, ki ga je dala dežela.

Uredili bodo ceste

«Cassa Depositi e Prestiti» je dala šenlenarškemu komunu 36 milijonov lir posojila, da bodo izboljšali nekatere ceste. Sedaj bo komun dal dela na dražbo, saj so že vsi načrti pripravljeni in zato domačini pričakujejo, da bodo kmalu pričeli kaj popravljati.

Poroke

Meseca avgusta so se po-

ročili: domačin Terlicher Beppino Albino z Rosario Noterstefano iz Bergama in Gabriella Qualizza z Armandom Gorijem iz Pozzuolo del Friuli. Obema paroma želimo dosti sreče v zakonskem življenju.

Huda prometna nesreča štirih furlanskih duhovnikov

Vso Furlanijo je zelo prizadela vest, da so se dne 22. avgusta hudo ponesrečili štirje furlanski župniki, ki so bili na zdravljenju v znani zdravilišči Rogaška Slatina v Jugoslaviji. Župnik Attilio Rizzi in Zompicchie je takoj podlegel poškodbam, zelo hudo sta se poškodovala (dobila sta več zlomov in pretres možganov) župnik iz Campeja pri Fojdi g. Guido Silvestri in g. Geremia Benedetti župnik v Ziraccu, lažje poškodbe pa je dobil župnik iz Moimacca g. Valerio De Manins.

Nesreča se je dogodila blizu Maribora. V avtomobilu, v katerem so bili duhovniki, se je zaletel nek turški avtomobilist.

Naši dragi rajniki

V dobrem mesecu dni so umrli v Beneški Sloveniji:

Iz komuna Speter: 33-letni LUIGI SEBASTIANO UR-LI; iz komuna Sv. Lenart: 59-letni GIUSEPPE TERLICH-CHER in 75-letna LUIGIA SIMONIG; iz komuna Podbonesec: 72-letna GINA MUCIG por. MARSEU, 62-letni ERNESTO SPAGNUT in 84-letna ERSILIA MARSEU; iz komuna Dreka: 71-letna PIERINA SIMONETIG; iz komuna Grmek: 70-letna MARGHERITA CRISSETTIG por. RUCHIN, 41-letni ERNESTO VOGRIG in 25-letni EDI FELETTIG; iz komuna Sovodnje: 67-letni ANTONIO LOSZACH; iz komuna Prapotno: 58-letna REGINA DE SOL por. PAVAN; iz komuna Neme: 77-letni GIOVANNI ANTONELLI in 66-letna MARIA COPETTI; iz komuna Ahten: 48-letni EGIDIO SCUBLA in 82-letna MARIA D'ANTONI vd. PRAVISANI; iz komuna Fojda: 33-letni GIUSEPPE SCUBLA, 80-letni ANGELO TRACOGNA in 63letni LUIGI SCANDINO; iz komuna Tavorjana: 77-letni BATTISTA VENTURINI, 61-letni ANNIBALE LAURINO, 73-letni CARLO BENATI, 77-letna SANTA FELETTIG in IVANO PICCARO; iz komuna Tipana: 78-letni EUGENIO SCUNTERO; iz komuna Brdo v Terski dolini pa 40-letna MARIA MIZZA.

Vsem sorodnikom naših dragih rajnikov izrekamo naše iskreno sožalje.

Cenebolski «plac» je bil zaseden na dan «sagre» do zadnjega kottička.

«SENJENI» IN «SAGRE» OD TARČENTA DO ČEDADA

V Čeneboli so združili praznik Marije «bandimjice» - zaščitnico trgatve - s praznikom emigrantov

Udeležencem praznika sta govorila domačin Marko Petrič in dr. Viljem Černo iz Brda v Terski dolini - Oba sta pozivala oblasti, naj kaj ukrenejo, da ne bi bilo potrebno tolikim ljudem iz Beneške Slovenije hoditi po svetu za vsakdanjim kruhom - Uspešen nastop pevskega zbora «V. Vodnik» iz Doline pri Trstu

Po številnih vaseh ob vznožju gričevja od Čente do Čedadada so v prvi polovici meseca septembra priredili letos vrsto praznikov na čast Mariji «bandimjici», ki je zaščitnica trgatve. Letos je padel Mali Šmaren na sredo in zato so bili nekateri «senjeni» v dneh okoli 5. septembra, v drugih pa okoli 12. Tako je bila vsa «pedemontana» ves teden v veseljem razpoloženju.

Ker se v tem letnem času zbirajo na tem področju dostikrat gosti oblaki, ki povzročajo nevihte ali slabo zorenje grozdja, so vinogradniki že v davnih časih prosili Mater božjo, naj jih zaščiti pred nesrečami, da bi imeli boljši pridelek in se z njim mogli laže prebiti skozi leto. Ta navada se je ohranila do današnjih dni. Običaj ohranjuje predvsem cerkev, zadnja leta pa tudi lokalna turistična društva, katerih organizacijski odbor pripravi skoraj vedno tudi pokušnjo tipičnih lokalnih vin, srečolov, ples in druge zabave.

V Nemah, na primer, je trajala tradicionalna sagra Marije «bandimjice» ves teden, od 4. do 12. septembra. Svoja vina je tokrat razstavljalo kar 25 proizvajalcev iz Nem, Torlana in Ramanola. Okoli kjoska, ki je bil en sam, ker so razstavljali in prodajali vsi složno - združeno - so se ljudje kar gnetli, toliko jih je bilo, posebno v nedeljo zvečer. Včasih so prihajali v Neme iz hribovskih vasi ljudje kar v procesijah, danes pa so se časi spremenili in se hitro pripeljejo z avtomobili. Bil je zaseden vsak košček prostora z avtomobili raznih registracij: iz Vidma, Gorice, Trsta, Pordenona, Torina, Milana

in nekaj tudi Svice in Germanije.

Preko prelaza Križ (Monte Croce) so isti dan organizirali tudi kolesarsko dirko in v vinorodni Fojdi je bil tudi praznik vina. Bilo je izredno toplo vreme in zato so se mnogi izletniki povzpeli tudi v hribovske vasi.

V Čeneboli so združili praznik Marije «bandimjice» s praznikom emigrantov. Nekaj zdomcev je namreč podaljšalo poletne počitnice do jeseni, ker so v inozemstvu zaposleni sezonsko in se lahko vrnejo na delovno mesto kadar hočejo. «Sagra» ali «senjen» je bil dobro organiziran, saj so izseljenci skupaj z domačini povabili za to priliko tudi pevski zbor «Valentin Vodnik» iz Doline pri Trstu in godbo na pihala iz Povoletta. Prisotnim domačinom — zbrala se je vsa vas in precej ljudi tudi iz okolice — je govoril Marko Petrič, ki je čez leto na delu v Svisi in pa dr. Viljem Černo iz Brda v Terski dolini.

Oba govornika sta pozivala komunske in deželne oblasti, naj vendar kaj ukrenejo, da ne bi bilo potrebno tolikim ljudem iz teh hribovskih vasi hoditi po svetu za vsakdanjim kruhom. Domača zemlja je prerевна, pridelki prepričani, da bi se mogli izključno s temi preživljati. Želja vseh pa je, da bi živeli, delali in zadržali delovno silo na domačih tleh. Čedadsko industrijsko področje se sicer uspešno razvija, a to ni dovolj, za vse ge dolgo ne bo dela na domačih tleh. Stevilo prebivalstva, posebno v hribovskih vaseh, vidno kopni.

In res! Če bi bil tako lepo organiziran praznik Marije «bandimjice» pred ne-

PANORAMA ČENEBOLE NAD FOJDO, v ozadju pa greben Ivanca - Pod vasjo se obronek naglo spušča v dolino Brega.

kaj desetletji, bi ne bilo v Čeneboli prostora za vse. V nedeljo ni bilo videti dosti mladih. Na «brejarju», kjer je bil zvečer ples, so prevladovali Furlani, ki snubijo naše «čeeče», ker so pridne in bistre glave.

Kljub veliki odsotnosti domačega prebivalstva pa je odmevala sladko zvoneča slovenska pesem pozno v noč, saj je bilo vzdušje prijetno, domače. K temu je pripomoglo tudi lepo vreme in pa kjosk dobrih lokalnih vin iz nižje ležečih gor in pa seveda dobra volja organizatorjev.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Do Viskorše asfaltirana cesta

Več kot deset let dolga obljuba se je končno le uresničila: asfaltirali so cesto do Viskorše. Do sedaj je bila asfaltirana Krnahtska dolina samo do mostu, kjer se odcepi ena cesta v Krnahto, druga pa v Viskoršo. Cesta je bila vedno zelo slaba, ker se tu naglo in vijugasto vzpenja v hrib in je bila nevarna, v zimskem času pa dostikrat celo nevozna.

Cesto bi bilo potrebno sedaj asfaltirati še naprej do Sedlišč in Brda in bi se tako ustvarila resnično lepa krožna pot iz Krnahtske v Tersko dolino. To bi prav gotovo mnogo pripomoglo za turistični razvoj obeh dolin, ki sta zaradi bujnega zelenja in miru zelo atraktivni za nedeljske izlete.

Deželna podpora za most Namlen

Deželno odborništvo za kmetijstvo je dodelilo tipanskemu komunu posebno podporo za popravilo mostu Namlen. Domačini so te novice zelo veseli in komaj čakajo, da bi pričeli z deli.

150 milijonov za obnovo Nem

Ministrstvo za javna dela je sporočilo županu, da je dodelilo komunu 150 milijonov lir za javna dela v Nemah. Kot vemo, so bile Neme med to zadnjo vojno

požgane in je bilo potrebno dosti sredstev, da so vas obnovili, ki je danes zopet lep trg, ali če hočemo, malo me-

stece. Sedaj bodo z državno pomočjo do konca zgradili kanalizacijo in uredili še nekatere ceste.

SOVODNJE

Državna pomoč za cesto na Matajur

Cesta, ki vodi iz Sovodenj v Matajur, je izredno ozka in po njej vedno več prometa. Dva avtomobila se težko srečata in parkirnih prostorčkov ob cesti je premalo in zato je dostikrat velik prometni zastoj in tudi ne-

sreč ni malo. Sedaj nameravajo cesto razširiti. Ministrstvo za javna dela je namreč dodelilo štiri milijone lir, kar sicer ni dosti, a upati je, da bo tudi dežela kaj prispevala, saj gre za valorizacijo Matajurja, kjer si turizem uspešno utira pot.

Stevilni domačini ob «kjosku» in okoli govornikov ob prazniku «bandimjice»

Pevski zbor «V. Vodnik» iz Doline je navdušil vse udeležence praznika.

MED VOGLOM IN IVANCEM NA DESNEM BREGU NADIŽE

EN DAN MED PREBIVALCI ČRNEGA VRHA

Črnovrški kmetje so trdni kot njihove gore in so še vedno takšni kot jih je opisal znani geograf in narodopisec prof. Francesco Musoni. Le za kanček boljše kot pred sto leti - Vsi bi morali posvečati več skrbi tudi temu najbolj zakotnemu delčku Beneške Slovenije - Posebno nujno bi jim bilo treba zgraditi krožno pot, ki bi povezovala Črni vrh z Mažerolami in Čenebolo in jih tako rešila osamljenosti.

Črni vrh, septembra 1971 - V Nadiški dolini, blizu vasi Podvršič, na desnem bregu Nadiže, nas je tabla opozorila, da moramo kreniti po asfaltirani vijugasti cesti na levo. Tukaj se kmalu začne cesta naglo dvigati po strmih pobočju mimo Arbeča, Zapotoka, Gorenje vasi do Kala in potem vodi dalje dovolj dobra, neasfaltirana, čeravno nekoliko ozka cesta prav do Črnega vrha. Ze po par kilometrih tega zadnjega neasfaltiranega kosa ceste se je pred nami odprla med Voglom in Ivancem globoka kotanja, v nej pa kot v gnezdece položena

med svežimi gozdovi in senožeti za oko na prvi pogled zelo lepa vas, razdeljena na dva dela: prvi, manjši zaselk Pačeja, nato cerkev s pokopališčem in nekoliko dalje bolj raztegnjena vas Črni vrh (725 m).

Črni vrh je za Matajurjem (954 m) najvišje ležeča vas v Beneški Sloveniji in zato se tudi njeni prebivalci, ki žive precej odmaknjeni od nižje ležečih vasi in ravnine znatno razlikujejo od ostalih beneških Slovencev, in so, skoraj bi rekli, nemoteno ohranili svoj prvotni značaj in stare obličaje.

Kupi gnoja kar pred hišami, da ga odpeljejo s kamioni v Furlanijo.

Danes le za kanček boljše

Odkar so se ljudem odprla vrata v tuje države, odhajajo tudi oni za boljšim kruhom. Povsod so raztreseni, a največ jih je v Germaniji. Nekateri so s svojimi prihranki čedno uredili dom, kamor se nameravajo povrniti na stara leta, mnogih, ki so si ustvarili družino na tujem, pa najbrže ne bo več nazaj. Razen tistih nekaj obnovljenih hiš, belo, plavo ali rozasto pobarvanih zidov, je ostalo vse tako kot pred skoraj sto leti. Po vsej vasi se razširja strašen smrad po gnoju - gnojišča imajo mamreč kar pred hišami ob cesti — in človek, ki zaiđe tjakaj, hitro uteče, ker mu prihaja slabo. Vzroka tej zaostalosti ne moremo pripisovati stoo odstotno oblastem, saj nudi danes dežela posebne podpore prav v te namene: za ureditev gnojišč in kanalizacije.

Tisti, ki imajo pred hišami kupe gnoja in se gnojni-

ca kar v potokih pretaka ob deževnih dneh preko vaše ulice, se namreč nočejo potruditi, da bi spravili gnoj vsaj za hišo ali hlev. Ko preseže vrh gnoja, skoraj bi rekli vrh strehe, v katerem živi družina, se začno zanimati za kupca, da bi gnoj pretopili v denar. Kupca dobe prav lahko, posebno če je gnoj kar ob cesti, in tako prihajajo občasno kamioni iz Furlanije, da ga odpeljejo in da gnoje furlanski kmetje svoje njive in travnike s finim črnovrškim gnojem. Njihove kamenite njive, kjer raste le nekaj sirka, krompirja in fižola pa postajajo vedno manj rodovite, ker so brez potrebne «hrane».

Nekateri, ki so videli nekaj sveta, se zgražajo nad tem početjem, a se ne morejo postaviti proti «večini», ki je ohranila to staro navado: gnoj za denar.

V zaselku Pačeja

Ustavili smo se kar v prvi gostilni, ki leži nekoliko v hribu. Bila je nedelja in zato ni manjkalo v njej dosti dobro razporeženih mladih in starih. Ko so od nas zvedeli «po kaj smo prišli», so postali vsi zgovorni in vsi vprek razlagali svoje težave in kaj bi bilo potrebno, «de, b' se tle buojš živjelo». Eden od njih je rekel, da «kak dobro bi bluo, če bi napravili cjesto, ki ne bi bla douga, tje do Mažerol». In res, ko smo pomislili na to možnost, imajo ljudje prav, saj bi se tako ustvarila krožna pot, povrh tega še panoramična, ker bi potekala preko pobočja Ivanca, in bi bil Črni vrh prehodna vas. To bi pa pomenilo dosti za te ljudi, v tem zadnjem koticu med hribi, od koder človek ne more dalje.

Ko smo pokusili košček sira in vprašali gostilničarko, če bi ga nam prodala vsaj kakšen kilogram, se je tokrat oglasil gospodar in rekel, da «ankrat so bli časi buojši, imjel so več krav, a donas zavoj tega je tud' sira buj malo pr' hiš». Potem so nam povedali, da je posebno v zadnjih letih živinoreja zelo padla, ljudje hodijo drugam na delo, da nekaj zaslužijo in tako «gredo naprej». Kljub znatnemu padcu živinoreje pa domača mlekarna

še vedno kar dobro obratuje, če jo primerjamo z drugimi hribovskimi vasi Beneške Slovenije, saj prejema povprečno od 13 do 14 kvintalov mleka na dan. Črnovrški sir in maslo so zelo cenjeni na trgu, ker prihaja iz sočnih senožeti.

Na pobočjih Lubja in Mije smo videli na stotine kop sena in skrbljeno pograbljenove jasiče.

Niso hoteli slišati o združnem hlevu

Vprašali smo jih, zakaj ne bi tudi oni zgradili velik združni «štalon», kot ga imajo že v nekaterih vaseh, kjer imajo dosti živine, saj je ta lepi kraj kot nalašč ustvarjen za živinorejo. O tem niso hoteli slišati. «Tle pr' nas gledamo vsak za svoj interes. Na naše žuje bi živjelo buohvje kaj ljudi, a mi djelamo, kar imamo cajt, že kar sonce ustaja an dokler se vid. Kar pridem z djela iz Vidma, — se je oglasil mož srednjih let — grem kosit še za živino an tud' kar je fješta jaz djelam okuol hljeva. Takuo bi jaz ne djelu, če b' biu muoj hljev kje zunaj. Sada posječem usako peščico travé, a če b' mjel stalon, ne vjem, ne vjem, če b' bluo takuo».

Vso živino drže vsak v svojem hlevu, na pašo spušte le «jalovino». Pozno v mrak se je slišalo prijetno zvonkljanje kravjih zvoncev.

Pomanjkanje pitne vode

V Črnem vrhu so nam ljudje potožili, «kaj muor'mo poljete tarpjet, ker nimamo vodé». Sedanji vodovod daje namreč pol vode sosedni vasi Robediščem, ki je onkraj meje, in pol Črnemu vrhu. V poletnem času prikoplja iz «fontane» le kapljica, le zvečer jo je nekaj več. «Tuo je zarjes huduo!» Za pitje jo morajo nositi iz bližnjega studenca in zato razpolaga-

jo z njo, ko je dosti dela po njivah, samo s kakšnim «seglotom». Sedaj je v načrtu, da bodo vodovod ojačili. «Bo potlè zarjes zadost vodé cjelo ljetu», se je zopet oglasil eden prisotnih, ki mora po vsem delu pozno zvečer še po vodo, da more žena skuhati večerjo in da si umijejo tudi prepoteno čelo in roke.

Kaj je pisal o beneških «Črnogorcih» prof. Francesco Musoni

stejšje svoj prvotni tip še iz časa prve naselitve: visoki stas, široka pleča, orjaška moč, kosmata prsa, ki jih imajo vedno razgaljena tudi v zimskem času, kostanjevi ali plavi lasje, modre ali rjave oči in gosta brada. Na ramenih nosijo težka bremena v dolino in celo na trg v Čedad. Besede izgovarjajo blaglasno, pojoč in se s tem razlikujejo od vseh drugih nadiških Slovencev.

Če je v družini več bratov v hiši, se skoraj vedno oženi le eden in navadno tisti, ki je najlepši, najpostavnejši, a najstarejši ostane gospodar v hiši, torej «starešina» v staroslovanskem pomenu. Prebivalci niso surovi, čeprav so od začetka nekoliko nezaupljivi proti tujcu, a ko spoznajo, da ni kak birič ali ogleduh, postanejo celo prav zgovorni in gostobesedni, ker so zelo radovedni.

Udani so odkritosrčno duhovniku, a Avstrijo sovražijo zaradi mejnih preprirov z Robediščani, ki so jih stali baje že 30.000 lir. V dolini veljajo za zelo premožne, a v resnici so le štedljivi in z malim zadovoljni in se živjele od živinoreje, sirka, krompirja in fižola, a ves sir in vse maslo spremene v denar, da

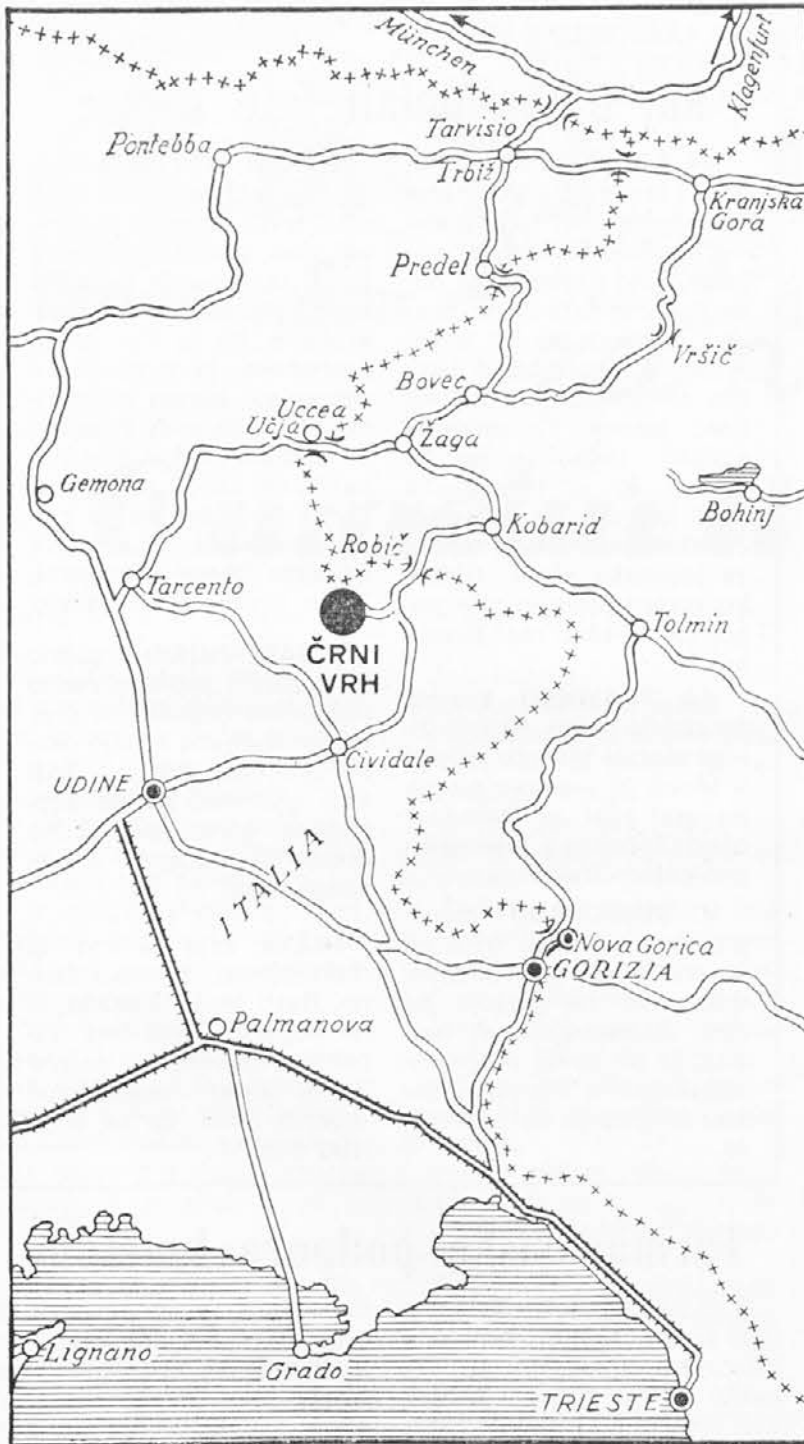
točno plačujejo davke».

Sloviti geograf in etnograf ravnatelj klasične gimnazije v Vidmu, doma iz Seržen-te pri Spetru in ki je dostikrat prehodil vso Beneško Slovenijo in napisal o njej več knjig (knjigo o gospodarskih, socialnih in političnih razmerah Slovencev v Italiji je izdal v Rimu leta 1895, knjigo «O Zapadnih Jugoslovanih» pa leta 1919), je o njih zapisal tako-le:

«Prebivalci so pravi «Črnogorci» med beneškimi Slovenci in so ohranili najči-

PANORAMA ČRNEGA VRHA - Vas je položena v mali kotanji med Voglom na severu in Ivancem na jugozapadu, ki je odprta proti Nadiški dolini - V ozadju Matajur s svojim pogorjem.

Avtobus vozi vsak dan

Odkar so zgradili cesto do Črnega vrha, in to je bilo v letih 1957-60, vozi avtobus redno (le v zimskem času je prekinjena linija, če zapade visok sneg) enkrat tedensko, ob sobotah pa kar dvakrat. Ljudje čutijo namreč vedno večjo potrebo stika z dolino s komunom, s Čedadom in Vidmom, kjer nekateri tudi delajo. Cesto so zgradili s «kantirjem», ko so plačevali delavce po 500 lir za «zornado» in 600 lir tistim, ki so imeli «famejo».

Upajmo, da bodo ti vedno bolj pogosti stiki z ravninskimi kraji in inozemstvom tudi nekaj pripomogli, da bodo začetni stremetji po napredku svoje rodne vasi.

«Črna ovčica»

Na še po sveži smoli dišečih hlohkih, ki so jih pred parimi dnevi pripeljali iz bližnjih gozdov, je sedela gruča otrok. Bilo jih je osem in same deklice. Ko smo se jim približali in jih vprašali koliko so stare in kako jim je ime, so nam sicer nekoliko boječe, a prav prijazno odgovarjale na vsa zastavljena vprašanja v prav lepi slovenščini.

Ganilo nas je prav do dna srca, ko smo pomislili, da nimajo v Soli niti ene ure puka v materinem jeziku in da so se vse, kar znajo, naučile te deklice od staršev in nonic.

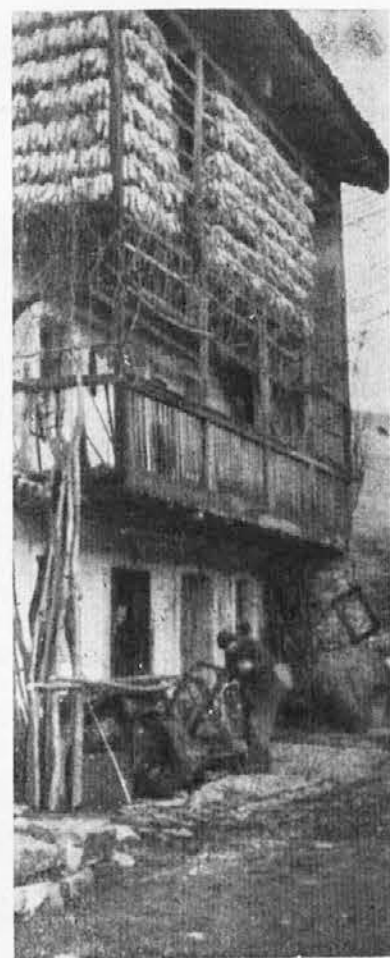
Hoteli smo jih fotografirati, a najstarejša, imela je deset let, se je uprla in potegnila s hlohov še druge. «Mama nečče, da nas nobedan ne fotografira» je večkrat ponovila v domačem narečju in v italijanščini in stekle so v dolino. «Mama nečče, mamma non vuole» je še dolgo odmevalo za urnimi petami teh deklic.

S tem pa ne bi hoteli reči, da so vsi tamkajšnji otroci tako nezaupljivi, naleteli smo pač na «črno ovčico», ki je za seboj potegnila vso čredo, saj je sama rekla, da «mama nečče», ona bi mor-

da hotela, a mora ubogati. Nismo jih zato mogli fotografirati, ujeli pa smo besede tiste kuštrave glavice.

Pogovor z emigrantom

Kaj kmalu, ko smo prišli v drugo gostilno v Črnem vrhu, se nam je pridružil tudi 38-letni izseljenec, ki se je pred nedavnim vrnil iz Nemčije z ženo in sinkom. Povedal nam je, da delata z ženo že več let v isti tovarni, da imata dobro plačo (7 DM na uro) in da bodo tam ali kje drugje ostali za vedno. Domov prihaja na počitnice k staršem in da pušča tukaj svojega otroka vse poletje, da se nauči tudi domačega jezika, ker v Nemčiji obiskuje nemške šole in da je v današnjih časih neobhodno potrebno poznati vsaj dva jezika vsakemu človeku. Fantiček je res obvladal kar lepo črnovrško narečje, go-

Značilni motiv iz Zapotoka ob cesti, ki vodi v Črni vrh.

voril je pa tudi italijanski, čeprav obiskuje samo nemške šole. Zares bistra glavica in je star komaj 11 let. Prav ta emigrant, ki se vsakih dve leti vrača v svojo domačo vas, nam je najbolj realno prikazal ekonomsko in socialno življenje Črnega vrha. Tudi on nam je pripovedoval, kako potrebno bi bilo zgraditi cesto, ki bi jih povezovala z Mažerolami, ker bi tako vas oživela in si tudi ekonomsko opomogla.

In še in še bi nam pripovedoval o svojem življenju v Nemčiji in domači vasi, če se nam ne bi mudilo priti pred nočjo v dolino, kajti cesta je ozka in na nekaterih krajih celo nevarna. Ob zaključku nam je še na hitro naročil, naj zapišemo v Matajurju, da v tujini posve-

čajo emigrantom veliko skrb protestantski duhovniki in da se zato številni, tudi iz Beneške Slovenije, vnamajo za to vero.

Črni vrh je dal dosti duhovnikov

Ko smo slišali te besede, smo bili zares presenečeni. Črni vrh je namreč dal v primerjavi z drugimi vasi Benečije, najbrže največ duhovnikov. Od tu je doma g. Emil Cencič — nekdanji župnik v Čeneboli in sedaj v Gorenjem Trbilju, g. Angelo Spekonja — župnik v Platiščih v tipanskem komunu, g. Luigi Spekonja — župnik v Ranchio (Emilija), g. Mario Cernet - župnik v Zabnicah v Kanalski dolini. Vsi ti so še živeči in tudi v preteklosti jih Črni vrh ni dal malo.

«Brez farja in žandarja»

Danes so v Črnem vrhu, na žalost, čeprav je izšlo iz te zakotne hribovske vasice toliko duhovnikov, brez dušnega pastirja. Odkar je umrl g. Eugenio Ošnjak, ki je bil tudi učitelj, hodi brat mašo vsako nedeljo popoldne kakšen kaplan ali župnik iz sosednjih far. Tudi karabinjerjev in financarjev ni, ki so bili v Črnem vrhu še do nedavnega in zato so Črnovršani sami svoji gospodarji, «brez farja in žandarja».

Kesanje nad izjavami

Emigrant iz Nemčije, ki je bil najbolj zgovoren v naši družbi in nam najbolj konkretno prikazal potrebo domače vasi in se tudi z nami fotografiral, se je po našem odhodu kesal nad svojim «dejanjem». Ze naslednje ju-

tro nas je obiskal na uredništvu in nas prosil, «naj nikar ne objavimo v današnji reportaži njegovega imena, čeprav je govoril resnico». Izpolnili smo mu željo in zato ne beležimo njegovega imena in priimka. «Lahko bi me zgnali iz Germanije zavoj politike, če bi zvedeli, de sem vam povjedal nekatere reči» je zaključil.

Črnovršani so torej ohranili svojo nezaupljivost in strah do oblasti, to vsaj nekateri, pa čeravno hodijo po svetu, ker danes ni več tako kot takrat, ko so hodili po vaseh biriči in ogleduhi, ampak prihajajo k njim ljudje, ki jim hočejo pomagati in opozoriti oblasti, naj posvečajo nekoliko več pozornosti in skrbi tudi temu najzakotnejšemu delčku Beneške Slovenije.

FRANCESCO MUSONI

Tra gli sloveni di Montefosca

Perchè volli recarmi a Montefosca - A Erbezzo - Panorama splendido La conca di Montefosca - Dall'origine del nome - Perchè Montefosca e non Montefosco - Note folk-loriche ed economiche - Salita sul Vogu

Montefosca è paese celebre in tutta la valle del Natisone pei suoi abitanti dall'alta statura, dalle spalle ben tarchiate, dai petti villosi, dall'erculea robustezza; e soprattutto perchè è fama in mezzo ad essi si conservi pressochè inalterato il tipo degli Slavi primitivi: degli Slavi cioè dell'epoca delle loro più antiche immigrazioni in Friuli. Chi desidera quindi conoscere quali fossero gli antenati di questi nostri buoni ospiti molti secoli addietro, deve fare una visita a Montefosca: visita che riesce tanto più interessante dopo che, per la venuta della principessa Elena in Italia, si volle rilevare l'analogia fra il nome Montefosca (nel dialetto sloveno di S. Pietro Černa Varh) e quello di Montenegro (Črna Gora). Ecco le ragioni per cui io decisi di recarmivi nel settembre scorso in compagnia d' un mio amico studioso di glottologia.

Partiti da San Pietro, in mezz'ora fummo al Pulfero, donde, dopo aver attraversato un pittoresco ponte di legno sul Natisone, subito incominciammo la non molto faticosa salita della montagna. Non seguimmo alcun sentiero, ma quasi in linea retta ci dirigemmo verso Erbezzo. E' una frazione del Comune di Tarcetta con 492 abitanti, secondo il censimento del 1881, composta di tre borgate principali: Erbezzo (slov. Arbeč), Zapotok (dietro il torrente) e Gorenja Vas (villa superio-

re). In tutte e tre, case di meschino aspetto, sebbene in pietra e coperte di tegole; viuzze strette e tortuose, ingombrate di letamai esalanti odori acri ed ingrati; e nei dintorni un discreto numero di piccoli campi a forme irregolari, coltivati a maiz che basta solo in minima parte ai bisogni degli abitanti; a patate che ne sono il principale alimento; a fagioli, di cui molti si portano in piazza a Cividale; a rape; ed a viti che danno poca quantità di un vino acidetto e scadente. V'è anche in qua e in là degli alberi da frutta: meli soprattutto, peri, rari ciliegi, pochissimi susini. In complesso però il paese, più che da altro trae da vivere dall'allevamento del bestiame.

Dalla borgata di Erbezzo pochi passi ci condussero a Gorenja Vas, dove c'è una scuola elementare inferiore mista, la chiesa e la canonica. Quel cappellano, don Luigi Clignon tipo di prete gioviale e simpatico, ci fece un'ottima accoglienza, ristorandoci con vino generoso e cibi abbondanti. Dalle finestre della sua casa l'occhio domina intiera la sottostante vallata del Natisone, tutta vigna e campi industriosamente lavorati, solcata per mezzo dal caratteri-

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

BIVŠI PARTIZANI, AKTIVISTI, VSI DEMOKRATICNI SLOVENC I IN ITALIJANI!

Prispevajte v sklad za izgradnjo šole-spomenika NOB v Cerknem!

Prispevki se nabirajo v Vidmu:

V uredništvu Matajurja, Via San Daniele 88-1; pri ANPI, Via Del Pozzo 36, in na sedežu Prosvetnega društva «Ivan Trinko» v Čedadu, Via Monastero 20.

V Gorici se nabirajo prispevki na sedežu SPZ, ul. Ascoli 1 in na sedežih vseh prosvetnih društev na Goriškem.

Sprehod skozi slovensko književnost

JANEZ TRDINA

Janez Trdina se je rodil 29. maja 1830. v Mengšu blizu Kamnika. Izšel je iz kmečke družine, ki je bila na vasi ena najpremožnejših družin. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani. Marčna revolucija, ki jo je doživel kot šestoselec, je vplivala nanj tako s svojimi svobodoljubnimi in demokratičnimi idejami, da jim je posledje ostal zvest vse življenje, tako v svoji književnosti kot tudi v ostalem življenju.

Ko je Trdina 1850. leta končal gimnazijo, je odšel na dunajsko univerzo, kjer se je posvetil študiju zgodovine in zemljepisja. 1853. leta je na dunajski univerzi diplomiral in nastopil službo suplenta na hrvatski gimnaziji v Varaždinu. Nemška vlada mu namreč ni hotela dati kruha doma, v Sloveniji. Sicer je dobil ponudbo, da bi lahko šel na nemško gimnazijo v Trst, vendar se je odločil, da gre rajši med brate Hrvate. Po dveh letih so ga iz Varaždina prestavili na Reko, kjer je služboval do leta 1866, ko je bil zaradi ovadbe ravnatelja gimnazije odpuščen. Sodišče ga je sicer oprostilo krivde, vendar ni mogel več ostati na Reki. Odklonil je ponujeno službo v Senju in Vinkovcih ter zaprosil za upokoje, ki jo je dosegel po komaj dvanajstih letih službe. Takrat je bil star 37 let.

S skromno pokojnino je Trdina nato živel vse svoje življenje na Dolenjskem: najprej v hiši svojega prijatelja Florijana Varka, pri katerem je stanoval že na Reki. Z njim se je preselil z Reke v Bršljin pri Novem mestu, kjer je živel mnogo udobneje. Miren dom si je ustvaril z drugo ženitvijo leta 1882. Po osmih letih zakona mu je žena umrla in zapustila hišo, v kateri je živel potem do smrti.

Ves prosti čas je Trdina uporabil za potovanja po Dolenjski in Beli Krajini, opazoval je življenje ljudstva ter poslušal njegovo govorico. Na teh potovanjih si je delal zapiske (27 zvezkov), ki jih je pozneje uporabljal pri svojem književnem delu. Umrli je 14. julija 1905. leta v Novem mestu.

Trdinovo književno delo delimo v dve dobi: mlajšo dobo, ki je trajala od 1849 do 1852 leta in starejšo dobo, ki se začne tedaj, ko se

leta 1881. Trdina spet oglasi kot sotrudnik v «Ljubljanskem zvonu».

Iz prve, mlajše dobe imamo celo vrsto Trdinovih pripovedk, prav tako pa tudi obširno Pripovedko od Glasan-Boga ali poskus narodne epopeje Slovencev, v kateri je z nenavadno domišljijo prikazal preteklost slovenskega ljudstva.

Po več kot tridesetletnem molku je Trdina spet leta 1881. nastopil v «Ljubljanskem zvonu» in tako začel drugo, zrelo obdobje svojega književnega ustvarjanja. V tej znameniti slovenski reviji je nastopil najprej z Verskimi bajkami nato pa s svojimi znamenitimi Bajkami in povestmi o Gorjancih. Med njegova najimenit-

nejša dela pa sodijo vseka-kor tudi njegovi Spomini, ki so v tisku prvič v celoti izšli šele po drugi svetovni vojni v Trdinovem Zbranem delu pri Državni založbi Slovenije. Trdinovi spomini so v bistvu prvi zaresni memoari v slovenski književnosti in so danes še posebej dragoceni ne samo zaradi jezika, ki je zgladen, temveč tudi zaradi spominskega in zgodovinskega gradiva, ki ni tehtno samo za spoznavanje Trdine samega, temveč tudi časa in ljudi, v katerem je živel.

Trdina je vse svoje življenje ohranil zvestobo svobodoljubni demokratični misli in bil zaveden Slovenec in Slovan, globoko zakoreninjen v ljudstvu ter je sovra-

žil nemško in nemškutarsko gospodo, sleherno nasilje in mračnjastvo. S svojimi deli je hotel vzgajati ljudstvo in ga navajati k razumnemu življenju, pri tem pa je večkrat trpela njegova umetniška ustvarjalnost. Vendar pa je s svojim jezikom in slogom, zlasti v bajkah, ustvaril pripovedne zglede takšne umetniške moči, da sodijo vsekakor danes med najdragocenejše zaklade slovenske književnosti. Pri Trdini so se kasneje učile, zlasti jezika in sloga, cele generacije kasnejših slovenskih pisateljev, zlasti Ivan Cankar, ki je izredno visoko cenil in spoštoval Trdinovo literarno delo. V tem smislu sodi danes Trdina med klasi-ke slovenske književnosti.

Hitro in poceni z letalom v Jugoslavijo

Prvega septembra so odprli dnevno letalsko progo med deželnim letališčem Furlanije-Juljske krajine v Ronkah ter Reko in Splitom. Redna letalska zveza že obratuje med Ronkami in Zagrebom. Nova proga, ki jo s

svojimi letali oskrbuje zagrebška letalska družba «Pan Adria», pa ne obratuje ob nedeljah.

Uresničitev te redne letalske zveze med Trstom na eni in Reko ter Splitom na drugi strani je plod naporov

predstavnikov Furlanije-Juljske krajine s predstavniki jugoslovanske vlade ter istočasno tudi stikov trgovinske zbornice z letalsko družbo «Pan Adria». Novo letalsko zvezo so poslovni krogi zelo pričakovali, ker vedno bolj pogosti stiki med obmejnima deželama narekujejo zmanjšanje razdalj, tudi zaradi vedno večjih prometnih zastojev na jugoslovanskih cestah.

Iz Ronk na Reko stane potovanje le 5.000 lir, do Zagreba 10.000, do Splita pa 12.500 lir. Odhodi iz ronškega letališča na Reko in Split so zjutraj ob 10 uri, v Zagreb odleti ob 21 uri, pristane pa uro kasneje. Za odhode iz Jugoslavije velja naslednji urnik: odhod iz Zagreba ob 7.30, prihod v Ronke ob 9.30; iz Splita odhod ob 17 uri, odhod iz Reke ob 18.20, prihod v Trst ob 19.20.

Hrvaška letalska družba ima poleg tega v načrtu nadaljnje potenciranje letalskih zvez med Ronkami in jugoslovanskimi mesti. V tem okviru naj bi tudi podvojili progo Trst-Zagreb z uvedbo jutranjega odhoda iz Trsta, ki bi omogočil povratek poitnikom iz Furlanije-Juljske krajine v teku dneva. Na teh progah družba «Pan Adria» uporablja letala vrste «Convair Metropolitan 440».

Učitelji in gospodarstveniki zahtevajo razširitev videmske univerze

Več kot dva tisoč podpisov učiteljev, profesorjev zdravnikov in gospodarstvenikov je na peticiji, ki so jo poslali videmskemu županu, v kateri zahtevajo razširitev in okrepitev videmske univerze. Ta peticija ali dokument govori o velikem pomanjkanju visokoizobraženih kadrov na področju Vidma in Pordenona, zlasti pa je važno, tudi za nas, upravičenost te zahteve, ki neke dobesedno pravi:

«Mladi, ki so dovolj nadarjeni, ne morejo, zaradi pomanjkanja ekonomskih sredstev, obiskovati univerz, ki so daleč od njihovih prebivališč». Vsekakor je to eden izmed pomembnih vzrokov, ki terja, da videmska univerza čim prej polno zaživi in da tako dobi tudi naše področje svoje univerze, ki jo bodo lahko obiskovali, med drugim, tudi naši mladi ljudje, za katere smo

prepričani, da med njimi ne manjka nadarjenosti in volje za doseg najvišje izobrazbe.

Interpelacija poslanca Štoker

Slovenski deželni svetovalec dr. Drago Štoka iz Trsta je pred nedavnim poslal deželnemu odboru pismo s prošnjo, naj mu ta pismeno odgovori, «če namerava intervenirati pri pristojnih občinskih oblasteh Kanalske doline in posebno v občini Naborjet-Ukve, da bi se čimprej odstranile in namestile nove tablice hišnih števil, ki so jih vzdali še za časa dvajsetletnega fašizma in ki so še danes okrašene s simboli fašistične diktature.

hoče zabrisati vtis poslednjih besed, je nenadoma vprašal: «Ali je v Vrsnik speljana električna energija?».

Cedermac je prepaden, ko omamljen stal na mestu; šele čez trenutek se je zavedel, da prefekt čaka odgovora. «Do krčme je speljana», je rekel naglo. «Do cerkve in kaplanije še ne».

«Poskrbeli bomo, da se to zgodi. Sam se bom zanimal za to».

Cedermac se ni prav zavedel, kdaj se je znašel pred vrati in na ulici, po kateri so se pretakali ljudje. Bil je že poldan; čez strehe so odmevali glasovi zvonov.

Ze se je nočilo, ko je Cedermac stopil iz avtobusa in se po klancu vračal domov. Hodil je počasi, utrujeno, gledal v tla, v sivo kamenje, ki se je rahlo svetilo iz mraka, in trudno razmišljal.

Med razgovorom s prefektom se mu je porajala cela lestevica občutkov, a se pri nobenem ni utegnil pomuditi. Cel plaz misli, besed in vtisov, katerih se je moral šele razgledati. Podnevi je bil preveč razburjen, ves v pijani omotici, ni se mogel zbrati. Zdaj, ko je sam stopal skozi mrak, so se mu obnavljale posameznosti in mu živo stopale pred oči.

Mislil je nase. Ni pozabil groznje, pa naj je bila izrečena še s tako obzirnostjo. Namigovanje, ki se je nanašalo na neke nepredvidne besede, ga je peklo kot žerjavica. Razgledal je po preteklosti, vroče kaplje potu so mu stale na čelu. Neki prizor se mu je dvakrat približnil pred očmi, a mu je zopet ugasnil. V tretje mu je kot živa podoba obstal v zavesti. Večer, on stoji v kuhinji, a pred njim Katina, ki ji govori zanesene besede. Odločno je stresnil z glavo, toda prizor je ostal, ni se dal odgnati. Da, poročniku je govoril o posledicah, a o ječi, o svojem trdnem sklepu samo

ZA NAŠE DELO

kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU moramo izkopati krompir. Odberimo semenskega in ga shranimo posebej. S koruze odstranjamo rumenkasto bele bule, v katerih je snehtljaj, da nam ne bo uničil pridelka še prihodnje leto. Bul ne smemo pustiti na tleh, ampak jih moramo sežgati. Najboljše je, če koruzo, ki jo je napadla snet, izrujemo in požgemo. Začnimo pripravljati zemljo za jesensko setev. Globoko zorana njiva je prvi pogoj za uspešno rast posevkov.

NA TRAVNIKU kosimo še zadnje otavo. Kjer je živina morala biti vse poletje v hlevu, jo pustimo na pašo vsaj zdaj, po pokošeni otavi. Začnimo z jesenskim gnojenjem travnikov.

V VINOGRADU znanujemo najboljše trte, od katerih bomo vzeli cepiče, dokler je še grozdje na njih. Znamujmo si tudi trte, ki jih bomo precepili. Počakajmo s trgatvijo, dokler ni grozdje do cela zrelo.

V KLETI pripravimo vse, da bo lahko sprejela novo vino. Iz nje moramo pospraviti vso šaro in pridelke. Umiti moramo in razkužiti sode, grozdni mlin in stiskalnice. Ko je klet dobro posnažena, jo moramo še zažveplati, potem jo zračimo ob toplih urah. Posebno na čistočo sodov moramo paziti. Od čepov se ne sme cediti vino, ker se na zraku spreminja v kis. Ne ovijajmo čepov s cunjami, ki so leglo očetnih glivic.

V SADOVNJAKU trgajmo le dozorelo sadje, a redno pobirajmo odpadlo in črvi-vo. Prekopljimo zemljo okoli sadnega drevja. Tudi zdaj gnojimo. Konec septembra obrezujemo sadno drevje in uničujemo drevesnega črva.

HLEVE zdaj belimo in razkužujemo. Krmimo živino, zlasti brejo, s hrano, ki ne napenja. Prašičem začnemo namesto zelene hrane dajati vedno več močnih krmil, da se bodo lepo debelili.

Farmaceutska podpora kmetom

S 1. julijem je pričela veljati farmacevtska podpora kmetom - upokojevcem. Ti lahko dobijo sedaj v katerikoli lekarni (farmaciji) zdravilo, ki jim ga je z receptom predpisal zdravnik. Zdravila morajo dvigniti v lekarni v roku desetih dni od

datumu, ki je na receptu in opraviti v lekarni vse formalnosti, ki veljajo za vse druge bolniške blagajne. V roku tridesetih dni se morajo nato zainteresirani javiti na sedežu blagajne, da jim ta povrne denar, ki so ga porabili za nakup zdravil.

Union
PIVOVARNA

pivo «UNION» 12°
pivo «TIVOLI» 12°
pivo «LEŽAK» 14°
pivo «BOK» temno 16°

Katini. Komu je zaupala? Neznancu, ovaduhu, ki ga je mrzila vsa vas in se ga bala, četudi ga ni poznala, le on se ga ni bal. Zdaj pa ga je nenadoma obšel strah pred njim. Ozrl se je, kakor da ga čuti za svojim hrbtom.

«Prekleti človek!». Zamahnil je s palico predse.

Bilo je prav na ovinku, ob ozki grapi, kjer se je od klanca cepila steza in tekla do mlina. Od grmovja ob potoku se je nenadoma odluščila temna človeška senca.

«Dober večer!».

Cedermac se je prestrašil; hkrati mu je bilo nerodno, da ga je nekdo zalotil, kako sam pri sebi vzklika in maha s palico. Bil je kovač Vanc, ki je obstal pred njim; spoznal ga je po glasu in po tenji.

«Bog daj!» je nejevoljno odzdravil. «To človeka prestrašil! Ali ne znaš drugače? Kje si bil?».

«V mlino. Če vam je prav, lahko skupaj hodiva do vasi». «Zakaj bi mi ne bilo prav? Le hodiva! Nama bo krajši čas».

In sta šla po klancu.

«Mislili smo, da vas ne bomo več videli», je spregovoril Rakar po premolku.

«No, tako naglo me pa vrag ne vzame».

Kovač se je zasmeljal.

Cedermacu je družčina iznenada dobro dela; zopet je bil med svojimi ljudmi. Pomislil je, s kakšnimi občutki je prejšnji dan odhajal. Kovača mu je neizmerno približalo, kakor da ni bilo nikoli kake sence med njima... Nekaj časa sta molče hodila.

«Ali je doma kaj novega?» je slednjič vprašal Cedermac.

«Je!». In Vanc je izpljunil. «Fej, hudič! Vsak dan je kaj novega. Vsak dan lepše. Danes so bili že zopet v vasi».

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

23

Dvignil se je, prefekt ga je pospremil do vrat. Nenadoma ga je obšla taka žalost, tak obupen pogum, da je izrekel še poslednje, kar mu je bilo na jeziku.

«Ekscelenca, trdno verujem v Boga in v njegovo pravico. Tudi narodi bodo klicani pred sodbo. In tolaži me, da moj narod ne bo tisti, ki se bo moral zagovarjati pred Bogom».

Prefekt, ki je veroval le v pravico močnejšega, se je le sočutno nasmehnil tej zanesenosti.

«Prečastiti, verujte mi, da vas skušam razumeti in da predvsem cenim vašo odkritost. Tudi jaz sem bil bolj odkrit, kakor bi bil smel biti. In le žal bi mi bilo, ako bi moral svoje osebnost spoštovanje do vas omadeževati s kakim strogim ukrepom».

Cedermac je razumel groznjo; osupnila ga je.

«Ekscelenca, dejal sem že, ako sem kaj zagrešil...».

«Ne, ne, prečastiti», mu je prefekt z lokavim nasmehom na ustnicah segel v besedo. «Tu ni govora o obstoječih zakonih in o ječi. Nekaterih prestopkov zakon ne omenja, a imamo zanje policijske ukrepe, ki so prav tako boleči in učinkoviti kakor zapor. Predvsem pazite na svoje besede, prečastiti! Včasih poslušajo tudi stene...». In kakor da

za naše mlade bralce

O mačku Macu

DOBRO JE DELIL

«To je pa že od sile! Vsega mi je dovolj. Tega ne smem. Onega ne smem. Kar od doma bom pobegnul. Drugje se mi bo bolje godilo», je godrnjal mucek Mac, ker ga je mamica pravkar krepko okregala. Celo s tačko mu jo je pritisnila po črnem kožuščku. In to samo zato, ker si je nosek premalo umil. Kakšna krivica! Prava reč, takšenle premalo umiti nosek!

Sploh je bil tisti dan za mucka Maca izredno nesrečen. Zjutraj ga je gospodinja spodila z mize, ker je hotel povohati smetano na mleku. Res samo povohati, častna beseda. A gospodinja se je ujezila:

«Ti mrcina mačja! Poberi se na tla, všč», ga je pognala. Mamica pa ga je karala: «Zapomni si: poštenu mucki ne skačejo na mizo».

In nato opoldne, ko mu je mamica ujela miško. Ujela jo je in spustila na tla. Mac se je hotel z miško poigrati. Kaj more za to, če mu je ušla? Mamica pa huda:

«Takšne lenobe pa še ne!», Joj, kako ga je kregala! Sedaj pa je to z noskom. Sploh nikoli ni umil tako, da bi bilo mamici všeč. Res je najbolje, da odide v svet. Tako je sklenil in je odšel.

Hodil je dolgo. Postal je utrujen. Hotel si je odpočiti. Zagledal je kurnik in pred njim kokoško družino. Poprosil je:

«Ali smen malo k vam?», «Ko-ko, kodajs, pa ne. Se piščančke bi mi utegnil pohrustati», je zavpila nanj kolkla in se zapodila za njim. Mac je zbežal, kolikor so mu le dale vse štiri tačice.

«Eh, če ni bilo tu, bo pa drugje», si je dejal in odtačal k pasji utici.

«Hov-hov, kaj pa ti stikaš tod?», je zarezal proti njemu strogi čuvaj.

Mijav-mijav. Rad bi si malo oddahnil pri tebi. Pa lačen sem tudi», je potožil Mac in od strani gledal skledico, kjer je imel čuvaj kosilo.

«Kaj pa misliš! Pri nas ne sprejemamo potepuhov, hov,

hov hov, hov», je zalajal Čuvaj.

Joj, kako se je prestrašil Mac! Joj, kako je tekel!

Prišel je do hišice v vrtu. Obsedel je na pragu in popraskal po vratih.

«Mijav, jav, jav, jav» je jokal ves žalosten, lačen in nesrečen.

Odprla je gospodinja, a brž ko ga je zagledala, je zopet zaprla vrata. Mislila je namreč, da kliče njena muca. Tujega mucka pa ni hotela spustiti v hišo.

«Mijav, jav, jav», je prosil mucek Mac. A vrata so ostala zaprta.

Sel je naprej, ubogi Mac. Poskusil je najti zavetje še pri zajčkih, kravicah in celo pri pujskih v hlevu.

Toda nikjer ga niso marali. Ves obupan se je zavlekel v grmovje in razmišljal, kaj naj stori.

Nad njim je v gnezdecu sedela ptička - mamica. Pravkar je mladičkom ščebetala uspravko za lahko noč.

Mucku Macu je postalo hudo. Zahrepenel je po svoji mami. Kar takoj se je napoltil proti domu. Dolgo je hodil.

Plašno se je doma splazil k mamici. Bal se je, da bo zopet kaznovan.

Toda mama muca ga je stisnila k sebi.

«Le kod si hodil? Tako sem se že bala zate!» je rekla.

Mucka Maca je bilo sram. Ni ji povedal, da je hotel za vedno pobegniti od nje. Stiskal se je k njej in zatrdil:

«Vedno te bom ubogal. Priden bom. In nosek si bom umil».

«Tako je prav, jav mrjav», ga je božala mamica muca in zopet je bilo vse dobro.

Siromak je zaklal kokota. — Zakaj bi ga ne zaklal? Kuretina tako ni za siromake, ampak samo za gospodo.

Tako si misli in nese kokota v graščino grofu.

— Milostljivi gospod grof, sprejmite tega kokota v dar. Iz srca rad ga vam dam.

Grof pa je imel ženo, dve hčeri in dva sina. Ukazal je speci kokota in poklical siromaka, da naj kokota pošteno razdeli med vso družino.

Siromak pride, vzame nož in deli. Najprej odreže glavo in vrat ter ju da grofu in njegovi ženi:

— Glava gospodu, vrat, gospej, ker spadata skupaj.

Potem odreže obe nogi in da vsakemu sinu eno z besedami:

— Noga je za mlade ljudi, da bodo laže hodili na lov.

Nato odreže obe perutnici in da vsaki hčerki eno in pravi:

— Te perutnici dobita gospodični, ker morata tako plesati, kot bi frčali. — Tako, zdaj ima vsak svoj kos. Ta malenkost, katera je ostala, je pa moja, ker sem dobro razdelil.

Siromak lepo sede k mizi in kar začne obirati tisto kokotovo «malenkost».

Grofu je uqajal navihanec. Zato je ukazal, naj dajo siromaku par juncev za kokota. Vse to je izvedel siroma-

kov lakomni sosed. Seveda bi tudi on rad zamenjal kokote za junce. Zato je vzel vseh šest kokotov, jih nesel v grad in jih podaril grofu, ker je mislil, da bo dobil zanje šest parov juncev.

Grof je sprejel kokote in ko so bili pečeni, pokliče kmeta:

— Sedaj nas je sedem s teboj. Razdeli pravično, da te poplačam. Sicer jih boš dobil petindvajset od mojih hlapcev.

Požrešni sosed je razmišljal, kako bi pravično razdelil šest kokotov med sedem ljudi. Na vse načine je poizkušal, pa mu nikakor ni prišlo prav. Zato so mu jih grofovi

hlapci naštel petindvajset s palico in ga pognali iz gradu.

— Pokličite siromaka, veli grof. Bomo videli, kako bo on razdelil.

Siromak pride in deli:

— Gospod in gospa in en kokot. To je trojstvo. Mladi gospodični in en kokot. To je drugo trojstvo. Obe gospodični pa kokot, to je tretje trojstvo. Jaz in dva kokota — četrto trojstvo. Zadnji kokot pa pripade meni, ker sem se pri delitvi toliko potrudil.

Grof se je prav od srca nasmejal prebrisancu. Ukazal mu je dati še en par volov. In tako si je siromak opomogel, da si je vsaj ob praznikih lahko privoščil kurje meso.

Kralj, na smrt bolan

Nekoč je bil kralj neke dežele bolan na smrt. Nobeno zdravilo ni pomagalo. Zdravniki so že popolnoma obupali. Ali oglasili so se modri ljudje in rekli:

— Dobiti je treba človeka, kateremu prav nič ne manjka na svetu; srajco tistega človeka naj oblečejo kralju in zdrav bo.

Poslali so na vse vetrove kraljeve poslanec iskat človeka, kateremu nič ne manjka na svetu; hodili so po vseh deželah, gorah in dolinah, a niso našli človeka, ki bi bil popolnoma zadovoljen. Temu je manjkalo to, drugemu ono do polne sreče.

Končno so našli v deveti deželi v neki krčmi na veseljaka, ki je popival in popeval in bil dobre volje. Povprašali so ga, kako da je tako dobre volje? On pa je zavriskal, udaril s pestjo po mizi in dejal:

— Kako bi ne bil dobre volje, ko mi pa na tem božjem svetu nič ne manjka.

Kraljevi poslanci so bili veseli tega srečnega človeka in so rekli:

— Pojdi z nami pred kralja, boš bogat.

Veseljak pa je odgovoril:

— Kaj bogat, zakaj bogat? Jaz sem že dovolj bogat, ne grem.

Z veliko težavo so spravili srečnega človeka na voz in ga peljali h kralju, ki je bil že v zadnjih zdihljajih.

— Hitro sleci srajco, so silili vsi vanj.

On pa jih je debelo gledal in odkimaval.

— Srajco dol, dol srajco, slecite srajco, so vpili vsi vprek.

Ali kako so vsi ostrmeli, ko se je izkazalo, da veseljak ni imel srajce. Kralj je moral žalostno umreti. Ni bilo človeka, kateremu bi nič ne manjkalo na svetu.

Tri besede (Ukrajinska pravljica)

Fant je ujel slavčka.

«Kaj bi, »je pomislil, »ubijem ga in pojem!»

Slavček pa mu je rekel:

«Zakaj bi me pojedel, prijatelj? Nasilit se itak ne boš. Pusti me v svobodo, pa ti povem tri lepe besede».

«Prav», je rekel fant. «Ko mi jih poveš, pa te izpustim».

«Torej poslušaj. Prva moja beseda je, da ne prosiš tega, česar ni. Druga: ne žaluj za tem, kar se ne povrne. A tretja: ne veruj neverjetnim stvarim».

«To si mi lepo poveda», je rekel fant. «Tako se bo tudi zgodilo-poletj v svobodo!».

Slavček je odletel na drevo. Sedel je in si mislil:

«No zdaj bom tega fanta preskusil, ali so mu moje besede kaj zalegle!».

Sedel je na nižjo vejico in spregovoril:

Ko bi vedel, kakšen kamen imam v kljuni pod jezikom, ga ne bi zamenjal za nobene lepe besede. Ta kamen ni navaden, dragulj je, pa še kako velik-kakor oreh, sveti se pa ko samo sonce! Če bi ga dobil, bi bil največji bogatin v vasi in na vsem svetu».

Fant ga je zaslišal in toliko da se ni od jeze razjokal.

«Oh kako sem neumen, kako neumen», si je dejal.

«Le zakaj sem ga izpustil!»

Pa ga je začel prositi:

«Vrni se», je dejal, «lepo

prosim!» A če se že noče vrniti, pa mi vsaj daj tisti dragulj za to, ko sem te izpustil v svobodo!».

Slavček mu je odgovoril:

«Zdaj pa vidim, da si záres bedak. Vse si pozabil, kar koli sem ti povedal. Zeliš si nekaj, kar se ne vrne. Prosiš tisto, česar ni. In neverjetnim stvarim verjameš. Saj lahko sam presodiš, kje naj bi mogel biti pod mojim jezikom kamen, pa še tako velik ko oreh? Res, ne pravijo zaman, da bedaku noben nauk ne zaleže».

To rekši, je slavček odletel.

Barčica

Vilko je iztesal barčico. Pritrdil ji je na zadnjem koncu krmilo, vtaknil na krov dva jambora in razpel po nji ju jadra. Privezal jo je na vrstico in hitel z njo na obrežje.

Sonce je žarelo. Ribice so veselo švigale v bistrem potoku. Vilko se je sezul in spuščal barčico po gladini. Val-

čki so jo zibali sem ter tja. Sapica se je lovila po jadrnih in jo gnala naprej.

Hotel ji je zgraditi pristanišče. Tako je bil zatopljen v delo, da je pozabil na svojo barčico. Zapihal je vetrček, napel njena jadra in barčica se je začela oddaljevati od obrežja. Vilko je žalostno gledal za njo. Valovi so mu jo odnesli v daljne dežele!

Lakomna mlinarica

(Ukrajinska pravljica)

V vasi je živel mlinar z mlinarico. A zraven v hiši je živela stara ženica. Vse njeno bogastvo so bile kokoši v kurnici. Mlinarica pa je imela vse v izobilju. A kazalo je, da ji je bilo še premalo.

Samo jemala bi bila in je začela krasti tiste kokoške. Kadar koli je šla ženica zjutraj pogledat, pa ji je manjkala zdaj ta zdaj druga kokoška-zdaj belka, zdaj pegatka.

Zenica pa, čeprav je vedela, kdo ji jemlje kokoši, se ni nikdar nič hudovala. Vse, kar je rekla, je bilo:

«Bog z njo! Naj jih jemlje, jih je že bolj potrebna ko jaz!».

Mlinarica pa je kokoške jemala in jemala. Vse je vzela, le še petelin je ostal. No, a tudi petelina je vzela.

Zenica je prav zarana šla pogledat za petelinom, a petelina ni bilo več.

Zenica je spet rekla:

Bog z njo; Naj jih jemlje, jih je že bolj potrebna ko jaz!».

Tisti čas pa se je mlinar odpeljal na semenj. Vrnil se je domov in pogledal-pa mlinarice ni spoznal. Vsa je bila porasla s perjem. Prav kakor kaka koklja je skakala v hiši iz kota v kot.

Mlinar jo je vprašujoče pogledal, rekoč:

«Ženka, kakšno čudo se je pa zgodilo s teboj?».

Vse mu je skesano priznala:

«Veš, kako in tako, »je rekla. Tisti starki sem pokradla vse kokoši, zdaj, lej, kakšna kazen me je zadela!».

Mlinar se odpravil k vražarki:

«Pomagaj», je zaprosil, «moja žena se je pregrešila, pokradla je stari sosedu kokoši, zdaj pa je vsa porasla s perjem. Prava pravcata koklja je!».

Vražarka je vprašala:

«Kaj pa starka-ali se jezi?».

«Kje neki», je odvrnil mlinar. Prav nič ne! Vendarle se bo ta sramota razvedela po vsej vasi. Perja ne moreš skriti! Starka pa nič in nič, tiho je, prav nič ni hudobna».

«To pa je slabo», je dejala vražarka, če ni hudobna. Dokler se ne bo na tvojo ženo razjezila, ji perje ne bo odpadlo».

Mlinar se je vrnil v vas, pa hajdi k sosedu.

«Pozdravljeni, mamka», je rekel.

«Pozdravljeni, dragi moj!» «Slišal sem», je začel mlinar, «da so vas okradli».

«Oh, kaj okradli», je rekla starka. «Pri meni je vse v redu».

«Kako v redu? Kokoši ste pa le izgubili?».

«Je že res», je odvrnila starka, «nekdo mi jih je pač odnesel. Pa naj jih! Nemara so tistemu, ki jih je vzel, bolj potrebne».

«Tako pa nikar, mamka!» ni popustil mlinar.

«Okradel vas je kak ničvrednež, vi pa kar molčite!».

«Kaj pa bi, očka», je rekla ženica. «Če bom dočkala, si kupim kokoš s petelinom, pa bom imela piščeta».

«Le kako govorite, mamka! Vsaj pošteno nahruliti bi morali tatu. Lažje bi vam bilo pri srcu».

«Zakaj bi ga pa nahrulila?» je rekla ženica. «Meni je vseeno lahko pri srcu».

Mlinar je trdil svojo, pa kakor jo je naskakoval, s katere koli strani se jo je loteval, dosegel ni prav nič. «Če se nočeš skregati, se boš pa jokala», si je dejal.

Že je skoraj sonce zahajalo, mlinar pa le ni odšel od ženice. Tako jo je obdelaval, da jo je minilo potrpljenje.

«Vrag naj vzame tistega tatu! je zavpila». Pa še tebe zraven! Prisesal si se name ko obad».

Mlinar se je razveselil. «Tako je prav, je dejal. Odlično je to! Hvala vam, mamka!».

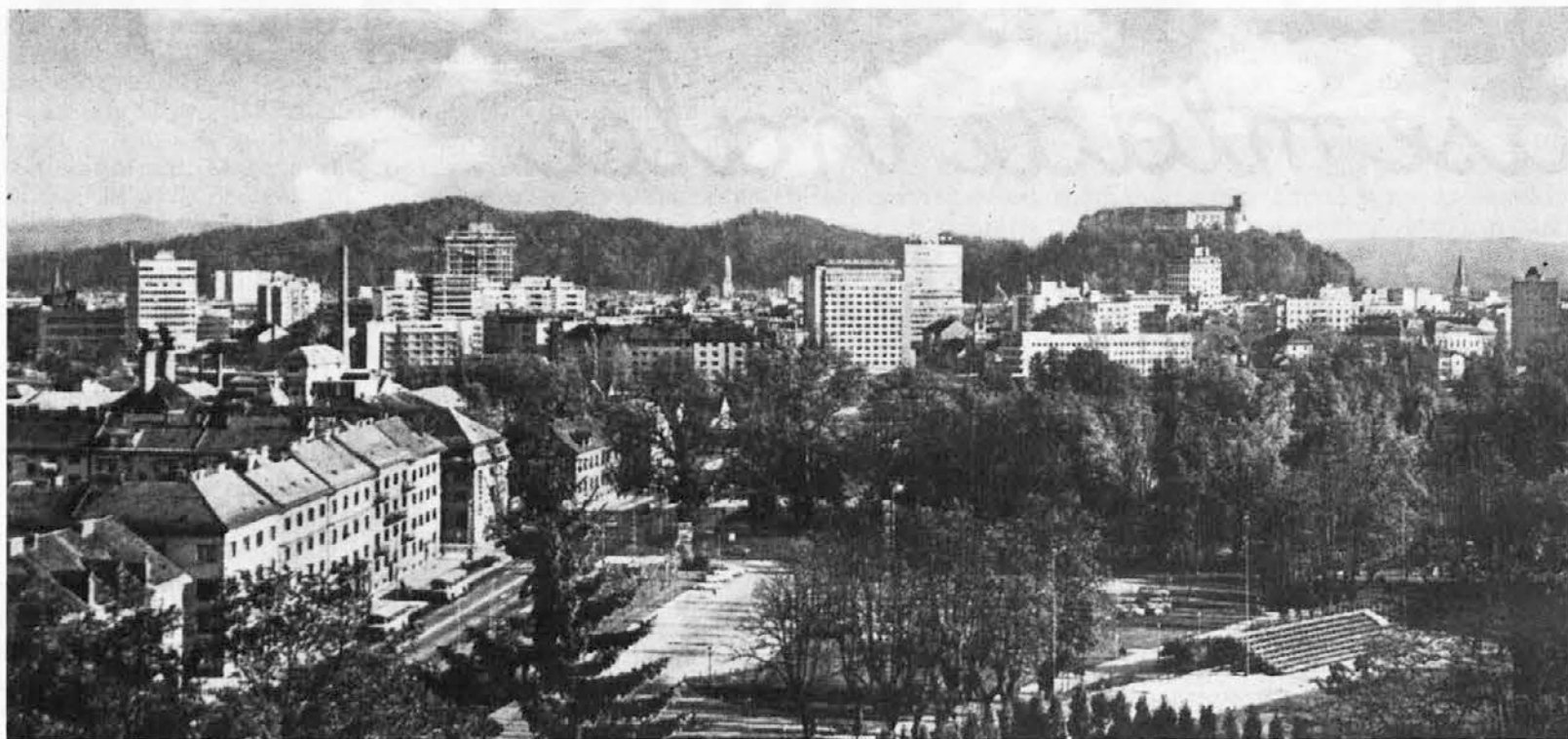
In je šel domov.

Prišel je in mlinarica je zares izgubila vse perje.

Bila je taka ko zmeraj. Mlinar je bil tako vesel, da mu ni bilo nobene reči žal. Nabral je tega in onega, cmokov in klobas in mastin in je vse nesel starki.

Mlinarica pa se odtlej niti ozreti ne upa na to, kar ni njenega, še kurjega peresca ne vzame-nikar kokoške!

Kratka zgodovina in zanimivosti Ljubljane - prestolice Slovenije

Ljubljana, prestolice Slovenije, je staro mesto; porajali so jo tokovi življenja, ki so z vseh strani veli skozi naravno oblikovana in pomembna Ljubljanska vrata. V tisočletjih je mnogokrat menjala svoja imena, prebivalce in oblike, dokler ni postala taka, kot je danes, vsakemu domača, lepa, prijazna in vedno nekoliko praznična, sredi ravnine, pod Gradom kipeča bela Ljubljana.

Ob prvotnem naselju, za katerega domnevajo, da je bilo nekje ob sotočju Save in Ljubljanice, je kaj malo dokazov, dokaj več pa jih je o kolonizatorskih naseljih, ki so zrasla ob obali takrat še jezerskega Barja med grajskim hribom in krimskim hribovjem v mlajši kamni dobi in so se vrstila preko bakrene v bronzasto dobo. Še danes mokra barska zemlja je konzervirala marsikak drevak, marsikak kol in precej predmetov iz kolonizatorskih časov, kar danes hrani muzej v Ljubljani.

Potem so v teh krajih prevladovali Iliri, ki jih tudi vdor keltskih plemen ni izbrisal. Niti mogočni Rimljani ne, ki so v začetku prvega tisočletja zgradili na mestu današnjega gradišča svoje vojaško mesto Emona. Rimljani so bili mojstri tehnike, saj so pri Podpeči prestavili tok Ljubljaniče bliže kamnolomu, kjer so lomili kamen za gradnjo Emona. Lotili so se celo osuševanja Barja. Rimska Emona je cvetela okrog 450 let, potem pa je klonila pred ljudstvom s severovzhoda, pred Atilovimi Huni. Največ, kar je ostalo od Emona do današnjih dni, je »rimski« zid na Mirju (lat. murus-zid, Mirje). Huni niso bili narod, ki bi se na osvojenem ozemlju naselil, njih horde so venomer potovale in ropale.

Potem so se pod grajskim hribom ustavili Slovani, ki so prišli v 6., še bolj pa v 7. stoletju. Kraji so jim bili očitno všeč, pa so pod gradom ustanovili svojo naselbino, seveda na desnem bregu, da so bili zavarovani še z Ljubljaničo. Listine iz leta 1144 omenjajo naselbino Lubignano, ki je 1220. leta dobila že mestne pravice in se spoprije s takrat močnejšim Kamnikom za vodstvo. Zaradi ugodne lege Ljubljane je Kamnik kmalu zaostal.

Potem je raslo srednjeveško mesto. Mestni trg s svojimi mogočnimi hišami je postal upravno središče, obrtniki in trgovci so se zbrali na Starem trgu, plemiči s Kranjske pa so gradili svoje mestne dvorce onstran Ljubljaniče na Novem trgu. Vsak del mesta je bil zavarovan z močnim obzidjem, ki je Ljubljano obvarovalo pred Turki, ko pa je

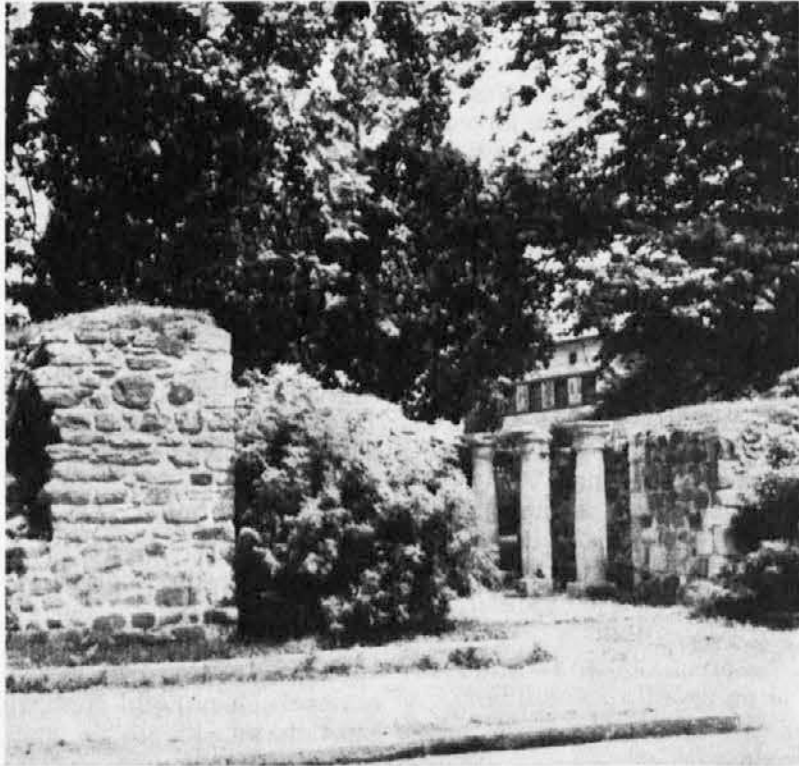
nevarnost minila in je mesto v razvoju preskočilo obzidje, so ga v 18. stoletju porušili.

Ljubljana je imela srečo, saj so ji s hujšim uničevanjem prizanesle vse vojne. Nekajkrat jo je razrahljal potres, del Starega in Gornjega trga je v srednjem veku uničil požar, med prvo svetovno vojno je nanjo na srečo padlo le nekaj bomb, v drugi svetovni vojni pa so zavezniški letalci po pomoti bombardirali Mirje.

Bolj kot kdajkoli prej pa se je mesto spremenilo po zadnji vojni. Srednjeveški del gradu je ostal in bo tak tudi ostal kot zgodovinsko-turistična zanimivost. V Šiški, ki je bila nekoč vas pri Ljubljani, za Bežigradom in pri mestnem pokopališču Žale pa so zrasle nove stanovanjske četrti modernih stolpičev in še rastejo. Tudi enodružinske hišice v okolici mesta, zlasti na obrobju Barja, kjer je teren za gradnjo stolpnic premehak, klijejo kot gobe po dežju.

In kakšna je turistična Ljubljana? Ze zaradi svoje lege in znamenitosti dobro obiskovana, kar prenatrpana tujcev, ki skoznje le potujejo ali pa se naselijo v hotelih ali privatnih turističnih sobah. Tudi za prijatelje platnenih streh je poskrbljeno v kampu na Ježici.

Kdor bi si rad ogledal stari del mesta za Gradom, naj krene od železniške postaje po Miklošičevi cesti in čez Tromostovje (prej naj se ustavi še pri Prešernovem spomeniku!), nato pa pri Robbovem vodnjaku Treh slovenski rek pred magistratom na desno, po Mestnem trgu. Ko se Mestni trg dodobra zoži, preide v Stari trg. Tam na vogalu z ulico pod Trančo je bila nekoč »tranča«, zapori in prvi rotovž, sedež mestne oblasti.

Rimski zid, zgrajen v času cesarja Avgusta pred letom 15 po našem štetju.

Kmalu na začetku Starega trga nas v pročelje vzdignata plošča opozori na Valvazorjevo rojstno hišo. Malo pred koncem Starega trga lahko zavijemo na Grad, sprva po ulici, nato po stopnicah. Z Gradu se je najbolje vrniti mimo cerkvice sv. Florjana, kjer si lahko v Rožni ulici ogledamo še hišo, kjer je nekaj časa živel dr. France Prešeren. Nekaj hiš naprej seka Rožno ulico nova Karlovska cesta, ki pod obokom, in naj bi ponazarjal mestna vrata, zdrvi proti Sentjakobskemu mostu. Na trgu po

Prešernov spomenik na Tromostovju leg Sentjakobske cerkve je visok steber s kipom na vrhu, spomenik zmage nad Turki. Na drugi strani Sentjakobskega mostu je Zoisova hiša, poleg nje pa piramida. Nedaleč proč so Križanke, bivša komenda viteškega reda, sedaj prelepo ljubljansko letno gledališče.

Velika masivna zgradba iz opeke in kamna je univerzitet-

na knjižnica, pred njo so kipi slavistov, pred sledečo glasbeno akademijo pa kipi glasbenikov. Vzdolž Vegove ulice vodi pot do univerze, poleg katere stoji Slovenska filharmonija. In še kratek skok na Mirje do rimskega zidu. V njem opazite črto iz belih kamenčkov, ki se ponekod znižuje ali zvišuje. Do nje je res pravi rimski zid, nad njim pa rekonstrukcija.

Omenimo še varianto iz živalskega vrta na 20 minut oddaljeni Rožnik, na Cankarjev vrh, bo dovolj. Tam je gostilna. Poleg gostilne je Cankarjev muzej. Na Rožniku je živel Cankar v letih od 1910 do 1917, zato so mu tu na robu platoja postavili doprni spomenik. Vrnemo se lahko po poti, ki nas privede do muzeja Ljudske revolucije in v Športni park inženirja Bloudka.

To sta le dve skromni varianti sprehoda po Ljubljani. Ulic je veliko in povsod dovolj zanimivosti.

V VSAK SSOVENSKI DOM SODI
Knjižna zbirka Knjižna zbirka

Naša beseda

Založbe
Mladinska
knjiga

V 90 knjigah zbirke bodo predstavljeni najpomembnejši slovenski pesniki in pisatelji z izborom najboljših del. NASA BESEDA bo zajela slovensko književnost od njenega začetka do današnjih dni in je prirejena za trajno rabo v slovenski družini. Knjige so skrbno natisnjene na izbranem papirju in vezane v umetno rdeče usnje.

Cena kompletu 90 knjig je 2.250 din, ki jo naročniki lahko poravnajo v 45 mesečnih obrokih po 50 din.

Ma voljo so tudi posamezni letniki. Doslej so izšli že štirje letniki.

- 1. letnik — 12 knjig — cena 300 din
- 2. letnik — 14 knjig — cena 350 din
- 3., 4. in 5. letnik po 18 knjig — po 450 din
- 6. letnik — 10 knjig — cena 250 din

Knjige lahko naročite pri založbi MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek, Ljubljana, Titova 3.

ODPRTO NEPREKINJENO
OD 7.30 DO 19.30
V NEDELJAH OD 7.30 DO 11. URE

- menjalnica
- prodaja uvoženega blaga s tujo valuto
- nudimo vam največjo izbiro živil in proizvodov široke potrošnje
- spominki
- za nakupe neprehrambenih proizvodov s tujo valuto dovoljujemo 10 odstotni popust
- bife s toplimi in hladnimi jedili, piščanci in kavo P-espresso

LJUBLJANA, PASAŽA NA AJDOVŠČINI

- supermarket
- turistične informacije - P-GLOBTOUR
- menjalnica
- prodaja uvoženega blaga s tujo valuto
- za nakup neprehrambenih proizvodov s tujo valuto dovoljujemo 10 odstotni popust
- bife

ODPRTO NEPREKINJENO VSAK
DELAVNIK OD 7.30 DO 21. URE.

TRAVEL AGENCY
Ljubljana, Wolfova 1/III
Telefon 24-842

ORGANIZIRA VSE TURISTIČNE USLUGE • ATRAKTIVNE VOŽNJE S HIDROGLISERJI
OB JADRANSKI OBALI